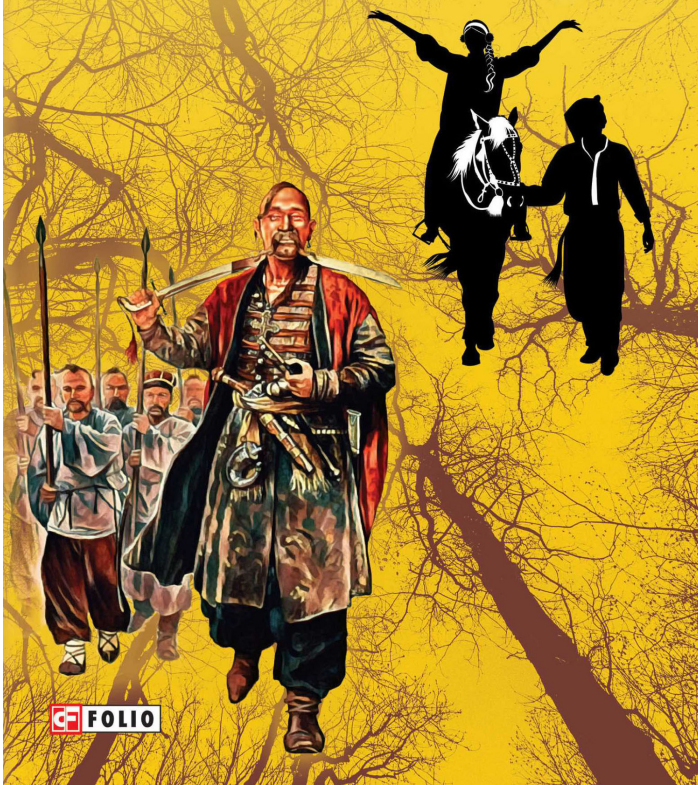

Олег Говда

ТРИЧІ НЕ ВМИРАТИ НАРЕЧЕНА

CF FOLIO

Олег Йосифович Говда

Тричі не вмирати. Наречена

Серія «Тричі не вмирати», книга 2

Текст предоставлен издательством
http://www.litres.ru/pages/biblio_book/?art=44553645
Тричі не вмирати. Наречена: Фоліо; Харків; 2019
ISBN 978-966-03-8445-3

Аннотація

Хотіли допомогти, а вийшло, як завжди... Не передав би архістратиг Михаїл козакам свій стяг, може, й Сатана не послав би на землю чорта Босоркуна, щоб реліквію ту здобути. Але не так легко у запорожців відібрати те, що їм самим треба. Отож така веремія затіялася, що вже й не зрозуміти, хто за ким женеться і від кого тікає. І з кожним днем та вервиця лише більшає. Молодий козак-характерник, чарівник-недоучка, перевертень з таємного розшуку Івана IV, татарська шаманка... Ну, і звичайно ж, чорт Босоркун... Кому пощастить, хто першим знайде Тимофія Куницю і штандарт архістратига, якщо старий козак наче крізь землю провалився? Про все це та ще багато іншого читачі дізнаються з другої книжки циклу «Тричі не вмирати» «Наречена».

Содержание

Розділ перший	5
Розділ другий	42
Розділ третій	75
Конец ознакомительного фрагмента.	94

Олег Говда

Тричі не вмирати. Наречена

© Олег Говда, 2019

© М. С. Мендор, художнє оформлення, 2019

* * *

*Було колись в Україні – ревіли гармати.
Було колись – запорожці вміли панувати.*

Т. Шевченко

Розділ перший

Схоже, жартівлива погроза застосувати тілесне покарання додала впевненості, бо переміститися у Виселки вдалося Тарасові з першої спроби.

Куниця закрив очі, зосередився і... опинився посеред кімнати, де ночував зі Степаном минулої ночі. Он, на столі навіть той самий глек стоїть, з якого йому покійна Аглая Луківна квасу наливала. Дивно тільки, що за часом вже мав минути полудень, а у світлиці – як і раніше, панувала напівтемрява, та й не прибрано. Як схопилися вони з побратимом зі своїх лежанок, так все і залишилося неторканим.

Абсолютно не зрозуміло навіщо, – вернувся ж як приятель, з добром, – намагаючись не заскрипіти дверима, Куниця вийшов на ганок.

Село упирів жило звичним неквапливим ладом.

Через три хати, оголений до пояса, ставний м'язистий чоловік розмірено колов дрова, з неймовірною легкістю орудуючи величезною сокирою. А двоє підлітків, хлопчик і дівчинка, років десяти-дванадцяти, неквапливо збирали нарубані дрова і складали їх у велику політницю, вздовж стодоли. Допомогали батькові... Але і в цьому тутешні діти відрізнялися від звичайної сільської дітвори, завжди готової навіть з найважчого завдання влаштувати забаву і розвагу. Ці – працювали мовчки і зосереджено. Хлопчик підставляв руки і че-

кав, доки сестра накладе дров повне наруччя, потім неспішно переходив до стодоли і застигав нерухомо, чекаючи поки дівчинка акуратно вклала полінця. І робили вони це, хоч і не хутко, зате так злагоджено, що батько ледве-ледве встигав наколоти свіжих дров.

Не дарма кажуть, що людина може нескінченно довго милуватися, як горить вогонь, тече вода або працюють інші. Куниця настільки захопився незвичним і напрочуд гармонійним видовищем, що не помітив, як до нього підійшов староста Висілков.

– О, швидко ти обернувся. Видно, пильна справа. З хорошою звісткою поспішав, чи не дуже? – пробасив Петро Бобрик, з'являючись поруч зовсім нечутно, мов власний привид.

Куниця рвучко обернувся до нього, але в поставі кремезного чоловіка не було навіть натяку на агресію. Хоча шапку все-таки не зняв.

– Тобі судити, староста... – вимовив статечно, ввічливо кланяючись. – Я розповім, як є, а ти сам вирішуй.

– Говори.

Староста відповів настільки ж чемним поклоном, а після так важко опустився на закопану біля ганку лавку, що товстезна дошка аж застогнала під його вагою.

– Сідай, – кивнув на вільний краєчок. – Подейкують, в ногах правди немає...

– Дякую... – не став чинитися Тарас і, щоб хоч якось почати розмову, зауважив з усмішкою: – Ось тільки сумніваю-

ся, що вона в тому місці, котрим на лаву сідають...

– Хто зна, хто зна... – не підтримав жарту похмурий упир. – Якщо зважити на те, як ви, люди, обходитесь з життям, єдиною справжньою цінністю, що дав вам Творець, то – цілком ймовірно, що саме туди ви свою правду і засунули... Але не будемо з розумним виглядом пересипати з пустого в порожнє, викладай: з чим повернувся туди, де сам знаєш, тебе не ждуть?

– Хочу чамбул ординців до вас запровадити... – немов з моста в воду бухнув Куниця, відчуваючи, як погляд старости пронизує його буквально наскрізь, роблячи марною будь-яку спробу хитрувати чи вигадувати щось правдоподібне і благопристойне. Розуміючи, що гола правда буде саме тим, чого очікує досвідчений упир.

Петро ще раз уважно подивився козакові в очі, пожував губами і повільно вимовив:

– Щедра пропозиція, відьмак... І несподівана. Мабуть, ціну таку ж заломив? Кажі одразу, що від нас треба?

Куниця знизав плечима.

– Ні, так не годиться... – не прийняв мовчання староста. – Адже неспроста добрий християнин нечисті допомагати взявся. Вибач, але я довго живу і в людську доброту, а тим паче – безкорисливість, давно не вірю...

– Резонно, – неохоче погодився молодий козак, стомлено проводячи рукою по обличчю, немов витираючи з нього випадковий наліт нещирості і пилюку турбот. – Тільки ось що я

тобі скажу, Петре... – продовжив трохи згодом: –... різні ми. Це ти вірно підмітив. Людина й упир... Але ж ось, сидимо собі поряд, розмовляємо мирно. Чи не ставиш собі питання: чому так? Ні? А я відповім. Тому, що ми тут всі однією землею вирощені і вигодувані. Однією рососою вмиті і напоєні. А бусурмани, які через моря з мечем до нас приперлися – геть інші. Чужі нам і плоттю, і духом. Адже вони не тільки за невільниками та скарбом прийшли, а щоб землю цю – і у дітей наших, і у внуків відняти. Ось і вся розмова... – не зовсім виразно закінчив козак. Але сільський отаман зрозумів парубка, бо кивнув і запитав уже зовсім інше:

– Багато їх?

– Точно сказати не можу, – не став лукавити Тарас. – Але, думаю, не менше сотні. І один шаман з ними буде, напевно...

– Хороша здобич... – задумливо промовив Бобрик. – Життів, відібраних у ординських воїнів, нашому селу років на десять вистачить. Дітлахи підростуть... Думаєш, легко дивитися, як вони дорослішають, але як і раніше залишаються в дитячому тілі? А як допомогти? З бездушної звірини багато життєвих сил не візьмеш. А ти сам битися з ними залишишся, чи знову сірими стежками підеш?

– Допоможемо вам, Петре. Можеш не сумніватися... Це ми з побратимами твердо вирішили.

– Добре... – кивнув той. – Уміння відьмака і чародія напевно стане в пригоді... Супроти шамана. Особливо, якщо той іфрита на допомогу викличе. Стривай, ти сказав: з по-

братимами? Вас же тільки двоє було?

– Сьогодні до нас ще один товариш приєднався. Він беркутом перекидається. У бою зайвим не буде... А ви... – не втримався Тарас від питання, що турбувало його: – Справді, з сотнею впоратися зможете?

Староста невизначено хмикнув, потім поліз пальцями до себе в пояс і витяг звідти давню срібну монету. Неспішно очистив її від присохлого бруду і простягнув козакові.

– Тримай... Сам не знаю навіщо кажу, але життя напевно варто кількох слів. Вбивати те, що і так мертво – справа клопітка. Запам'ятай, відьмаче. Хоча – краще, щоб це знання тобі ніколи не знадобилося... Упиря ні сталлю, ні сріблом, ні святою водою, ні звичайної молитвою вбити не можна. А оскільки ми бездушні, то і до значної частини чар байдужі...

– Безсмертні, чи що? – здивувався Куниця.

Староста широко усміхнувся, легко ляснув козака по плечу і піднявся з лави.

– Піду я... Треба родичів попередити, щоб до бою підготувалися. Дітей заховати... Їм, пізніше, і підранків вистачить. Чого дарма в гущу лізти, вірно? А ти, пане відьмак, тее... Відпочинь трохи... Якщо часу ще багато – іди в хату та й подрімай. Ну, а коли поспішаєш кудись, то он ту, розлогу грушу, бачиш? Посидь під нею. Там гарне місце, світле. І не помітиш, як сили відновиш...

Сказавши все це, Петро повернувся до козака широкою спиною і неспішно рушив до сусідньої хати. Але, відійшов-

ши п'ять-шість кроків, несподівано зупинився і неголосно вимовив:

– Спасибі, людино...

Трохи помовчав і додав:

– Вогонь... Немає в цьому світі жодної істоти, яка змогла б у вогні вціліти... Хіба що його духи. Ну, так зате вони води, на відміну від решти, бояться. Загалом, удачі нам усім, пане відьмак, запорізький новик і характерник... Володар задоволений тобою. Благородство душі у противника часом більшої поваги гідно, ніж у найвірнішого товариша.

– Тому, що шляхетного ворога простіше навколо пальця обвести? – хмикнув Куниця.

– Е ні. Ти неуважно слухав. Я сказав – противник, а не ворог. Зауваж – різниця суттєва... А якщо, через юність, ти цього ще не розумієш, то не бери в голову. Коли подорослішаєш, тоді й оціниш, – зареготав упир і... зник.

Тарас досадливо смикнув плечем, демонструючи, що у всій цій справі його найменше цікавить думка якогось безіменного Володаря. Потім піднявся з лавки і неспішно попрямував у вказаному старостою напрямку. Перепочити й справді не зашкодить.

* * *

Місце і справді виявилось незвичне. Не дійшовши до груші ще добрий десяток кроків, Куниця відчув, як все тіло

наповнюється хвацьким, молодецьким завзяттям. Ніби ківш хмільного меду перевернув. Здавалося, за що б не взявся, усе вдасться. Все буде під силу... А потім настало розуміння, що в такому разі йому і робити нічого не треба. Усе само собою влаштується. Відьмак сів на траву, притулився потилицею до шорсткого стовбура і блаженно заплющив очі, насолоджуючись незвичайним відчуттям тиші і спокою.

Добре тут було, надійно. І не тому, що раптом зникли бажання, і все зробилося байдужим, нецікавим, а саме через міцніючу з кожною хвилиною впевненість: що немає в цьому світі небезпеки, з якою Куниця не зміг би впоратися... Якби не тривога за товаришів, він із задоволенням згорнувся б калачиком, просто тут, під деревом і задав такого хропака, що з гілок не тільки листя, а й нестигли гриші посипалися б.

– Цікаво, що там, у Степана з Василем діється? – пробурмотів, закриваючи очі. – Чи впораються самі? От би поглянути на них, хоч здалеку... А вже потім, з чистим сумлінням, і подрімати можна.

Тарас позіхнув, уткнувся підборіддям у груди, моргнув і раптом зрозумів, що бачить не власний живіт і коліна, а дивиться на свою ж виголену потилицю. Як людина, котра стоїть поруч і трохи збоку, за плечима.

Оторопіло похитав головою, моргнув, але не допомгло. Потер кулаками очі, але нічого не змінилося. Він продовжував бачити себе зі спини.

– Ну, нічого собі! – вигукнув у захваті. – Значить, я тепер

ще й так можу? Помилуватися на себе збоку... Як у казках називаються істоти, що мають на потилиці третє око? Шкода, забув...

Але, надивившись вдосталь на власну потилицю, Тарас низав плечима і поцікавився, знову-таки у самого себе:

– І на якого біса воно мені знадобилося? Я ж не красна дівиця, щоб на всі боки крутитися, коли нову сукню примірятиму?

І немов зрозумівши невдоволення господаря, «третє око» стало неспішно підніматися, але при цьому все, що бачив ним Куниця, не втрачало чіткості, а просто зменшувалося в розмірах.

Ось він разом підскочив на кілька сажнів, і вже на густу крону груші поглядає. А у наступну мить і всі Висілки у нього, як на долоні. Хоч у жменю збирай. Стодоли та хати маленькі, не більше тесаного будівельного каменю, а люди, що копошаться навколо них – як мурахи. Але, при бажанні, Куниця міг до найдрібніших подробиць розглянути кожную тріщину в стіні, або – перерахувати зморшки на заклопотаному і радісно збудженому обличчі старости.

Бобрик повинен був щось відчути, бо невдоволено сіпнув куточком рота і покосився в бік дрімаючого під грушкою козака. Тільки пальцем не пригрозив, як бешкетникові.

А Куниця вже швидким вітром летів у степ. Туди, де його товариші повинні були стати приманкою для ординців...

Першим наближення ворога відчув Примара. А так як на ньому тепер сидів не Куниця, а всього лише побратим відьмака, він вирішив, що цілком достатньо роздути ніздрі і голосно фиркнути. Правда, повернувши при цьому морду в той бік, звідки доносився запах ординців. Покійного отамана і справді все менше і менше цікавили мирські проблеми, але бусурманів колишній запорожець, і лише пізніше харциз-розбійник, все ще ненавидів, як і за життя. Але обійшлося і без його попередження, Степан Небаба якось дивно підскочив і провів долонею по обличчю.

Його раптом наче хтось легкою пір'їнкою по чолі мазнув. Немов гарячим вітерцем обдуло. Звичайна людина й уваги не звернула би на подібне, але той, хто хоч трохи навчався чародійським штукам, не міг не впізнати магічну спробу бусурманського шамана зважити Степанову силу. Досвідчений ворог не хотів ризикувати і розпочинати бій, не знаючи з чарівником якого рівня звела його доля. І судячи з того, що спроба ворога розгледіти вміння Небаби незабаром повторилася, але вже значно безцеремонніше – ординський шаман зробив висновок, що недовчений чарівник, яким і справді був Степан, – йому не суперник. Таку нахабність можна було розцінювати і як попередження, що опиратися марно.

– Вони вже зовсім поруч, Василю, – тихо промовив Неба-

ба. – Я відчуваю їх шамана. Сильна, зараза... Якщо доведеться з нею у двобою зійтись – боюся, що навіть удвох не здужаємо.

– Чому ти кажеш «сильна», а не «сильний»?

– Тому, що зараза! – намагаючись за жартом приховати тривогу, буркнув Степан. Потім, наморщивши чоло, і додав не надто впевнено: – Баба... здається... Щось таке привиджується.

– Коли молодому козакові усюди баба ввижається, то це не найгірше, що може з ним статися... – засміявся опричник. – То що: по конях? Шкода стільки хорошого вина бусурманам залишати – не оцінять. Але, час рухатися. Як би в кільце не взяли...

Степан мовчки скочив у сідло і повернув Примару на північний захід, у напрямку села упирів.

– Давай, друже... Не підведи, – попросив тихо. – На тебе вся надія...

Кінь здивовано повернув до нього морду і запитально фиркнув.

– Слухай мене уважно, отамане! Скачи так, щоб вороги ні на крок не відставали і думали, що ось-ось наздоженуть, але і підстрелити нас не змогли. Щоб бусурманам весь час здавалося, ніби ще мить і зможуть метнути аркан, а дотягнутися – ніяк не вдавалося. Дуже нам треба мисливський азарт в ординських воїнах розбудити. Та такий, щоб вони, кляті, про все на світі, окрім нас з Василем забули. Щоб втратили

будь-яку обережність! І, коли побачать перед собою сільські дахи, вже ні про що інше, крім легкої здобичі, навіть думати не могли.

Примара хитнув головою і легкою риссю вилетів на пагорб, з якого побратими, незадовго перед цим, спустилися до вичарованої Тарасом криниці.

Оглянувшись, Небаба тут же заклично махнув опричникові. Чималий чамбул ординців уже був зовсім поруч.

Бусурмани теж помітили здобич. Темний силует вершника чітко вимальовувався на тлі літнього неба.

Десяток дозорців, що їхали трохи попереду решти загону, голосно заулюлюкали і засвистіли. Потім дружно махнули нагайками і пустили коней галопом. А ще через коротку мить і решта бусурман зірвалася з місця. Татари радо розпочали свою улюблену забаву – полювання на людину.

* * *

Куниці зверху було чудово видно, як шаманка, що їхала посеред бусурманського загону, закутана з головою в потерті овечі шкури, швидко висмикнула з кінської гриви кілька волосин. Потім прошепотіла над ними щось і кинула в бік його товаришів. У ту ж мить кінь, на якому сидів Василь, збився з кроку, незграбно спіткнувся і мало не впав. На щастя, опричник зумів утриматися в сідлі, проте кінь не вирівняв ходи, а став якимось боком підстрибувати, немов його стрино-

жили.

– Що трапалося?! – закричав Небаба. – Не відставай!

– Кінь не йде! Наче врік хто!

– Це шаманка чаклує! – вилаявся Степан. – Я відчуваю її силу... нема ради, брате. Кидай свою шкапу та пересідай до мене... Примару шаманці не зачаклувати! Мало каші їла.

У цей час бусурманка знову забурмотіла закляття над звитим у колечко кінським волосом, роблячи над ним хитромудрі паси. При цьому вона бурмотіла все голосніше, а крики, що вилітали з її горлянки, ставали все більш різкішими, більше схожими на гарчання звірини, ніж на людський голос. Але марно – на дух розбійницького отамана всі її закляття не діяли. Більш того, Куниця був цілковито певен, що якби Терн-Кобилецький так поспішно не зрікся всього земного, то впорався б з набридливою шаманкою одним лівим копитом.

Ваги ще одного вершника Примара і не відчув. Він все так же біг рівною, ходкою риссю, точно витримуючи відстань не набагато більшу за постріл з доброго лука. Мушкети через дорожнечу і складність у використанні були рідкістю у напівдиких кочівників. Чим татарська орда істотно відрізнялася від добре вишколених орд султанських яничарів чи сейменів.

Упевнившись, що товаришам поки нічого не загрожує, а бусурмани надійно сидять на гачку, Куниця повернувся назад. Резонно розсудивши, що не завадить сповістити союз-

ників про те, скільки ординців у загоні і як скоро вони при-скачуть у село.

Дивне це було вміння – невагомий політ одного лише по-гляду.

За останні дні Куниця хоч і навчився нічому сильно не дивуватися, а все ж не зміг стримати захопленого вигуку, ко-ли, – буквально в ту ж мить, як тільки-но вирішив повер-татися, – опинився під грушею. Власне, він нікуди і не від-лучався, сидів на місці. Але тепер, коли зір знову «зайняв» звичне місце, Куниця відчув себе впевненіше і... з величез-ним задоволенням заходився чухатися. Безтілесність, ще б пак, має певні переваги, одне зле – що мурахам байдуже, є в тілі дух, чи десь витає...

– Покусали? – дружелюбно поцікавився у нього в ту ж хвилину староста, що чекав поруч. – Треба дивитися, ку-ди «паню» садиш. Особливо, якщо на оглядини збираєшся. Дивлячись, як комашня обсіла, а ти і не поворухнешся, по-думав, що не хоче тебе сила відпускати. Силоміць відтягу-вати збирався...

– Ні, все добре... Дякую... – Куниця, не перестаючи чу-хатися, піднявся на ноги. – Я бачив бусурман. На око – близько сотні. І шаманка з ними. Мої друзі ведуть їх за со-бою... Незабаром будуть тут. Година, не більше...

– Ну, й добре... – з удаваною байдужістю кивнув староста, крадькома потираючи долоні. І робив це з таким виглядом, наче витирав забруднені руки. – Ми готові до зустрічі. Ти,

пане відьмак, з товаришами своїми зразу під руки моїм родичам не лізь... Не дай боже, переплутають і приб'ють... – коротко реготнув Петро. – За те, що допомогу запропонували, дякую, але це буде не ваша битва. Ось тільки з шаманки очей не зводьте. Мало що вона вміє... Всього не передбачиш. І вже тоді – не ловіть гав, бо всі пропадемо ні за цапову душу.

* * *

Висілки з'явилися раптово, ніби перед цим сільські хати і комори ретельно ховалися в тіні дерев, а потім раптово передумали – і вийшли на світло, привітно виблискуючи слюдяними віконцями в променях, поволеньки наповзаючого на обрій сонця. Надійніше за будь-які інші прикмети вказуючи на багатство тутешніх мешканців. Адже навіть диким пастухам-кочівникам відома ціна подібної розкоші. Сира слюда, ще не варене скло, але вже і не бичачий міхур, яким затягують віконні отвори в бідніших селищах, а навіть і в передмістях.

Судячи з метушні та відчайдушного жіночого лементу, що здійнялися в ту ж мить, як тільки-но жителі запримітили загін бусурман – людоловів тут не чекали. А значить, здобич ординцям повинна перепасти знатна! Захоплені зненацька жителі села і самі не втечуть і добро заховати не встигнуть.

«Як в'їдете в село, скачіть, не зупиняючись, уздовж вулиці, до крайньої хати! – почули в думках Степан з Василем

раду Куниці. – Там мене побачите! Біля старої груші...»

– Воістину розумною людиною було колись зауважено: «Кожному своє...» – пробурчав на вухо Небабі Василь Орлов. – Ми тут з тобою, друже чарівник, можна сказати, своїми життями ризикуємо. В поті чола і не шкодуючи живота, мозолі натираємо – а запорожець, як зазвичай – груші трясє. Все-таки немає в світі справедливості... Особливо, коли голова порожня. А покійний батько, царство йому небесне, хотів мене на диякона вивчити. Стояв би я собі в церкві, на крилосі, та співав на славу Господа нашого... Краса і спокій душі... О! Що за диявол?! – опричник мало не прикусив собі язика і не перелетів через голову товариша.

А той і сам дивом втримався в сідлі, коли Примара на всьому скаку раптом зупинився, пробороздив землю передніми копитами, не доскакавши до заповітної груші добрий шмат вулиці.

– Здурів, отамане?! – вигукнув обурено Небаба, хапаючи коня за пишну гриву.

«Далі самі йдіть... – вибачливо пробурмотів Примара. – Мені туди не можна. Святе місце. Я хоч і прощений, але гріхів надто багато зробив... Так швидко не очиститися».

– Ось тобі й маєш... Знову наш Тарас щось вичудив, – покрутив головою опричник. – От же ж, Степане, послав тобі Господь побратима, а мені – товариша. Саме про таких люди і кажуть, що за ними на вербах золоті грушки ростуть.

– Про грушки потім, друзі... – кинувся до них Куниця. –

Ставайте отут, збоку і наперед не пхайтеся. Просили господарі їм не заважати. О! Зараз почнеться!..

А в село, з вереском і оглушливим свистом, розкручуючи над головами аркани, виглядаючи жадібними очима здобич, уже влітав перший десяток верхових.

– Ми що, так і стоятимемо? – збуджено вигукнув опричник.

– Поки потреба не виникне... – підтвердив Куниця. – Не квапся... Наш час ще не настав. Тутешній староста настійно просив не плутатися під ногами. Вдоволимо прохання нечисті. Заодно подивимось: на що упирі здатні... Різне може трапитися.

В Орді здавна заведено підбирати в кожную сотню коней приблизно рівної статі, щоб вершники трималися разом, а не розсипалися в бою і не розтягувалися ниткою по степу, коли більш жваві скакуни випередять повільніших. Але і вершники теж різні. І як не підганяли своїх коней найсильніші і росли, а значить, і найважчі – невисокі і худорляві товариші завжди і всюди встигали першими. Інший раз, залишаючи далеко позаду основну частину загону. Особливо, коли погоня була затяжною, завзятою і, буцімто, безпечною.

Татарин, котрий мчав поперед всіх, підвівся в стременах, розмахнувся і спритно накинув петлю на плечі молодий селянці, що присіла від жаху, просто посеред вулиці. Не сподіваючись від переляканої жінки ніякого опору, воїн навіть не став накидати кінець мотузки за луку сідла, як робив зазвичай.

чай, гасячи ривок, – а всього лише міцніше стиснув аркан у кулаці.

Кінь жваво промчав повз нерухому жінку, татарин смикнув мотузку, тугіше затягуючи петлю, і в наступну мить, – коли вже подумував зупинити скакуна, щоб даремно не калічити, змушену волочитися слідом полонянку, – сам вилетів із сідла.

Смикнуло настільки несподівано і різко, що воїн навіть не встиг оговтатися і пом'якшити падіння, а з усього маху гепнувся на тверду землю. Силу удару не послабив навіть пишній лисячий малахай. Потилиця ординця видала сухий тріск, і степняк залишився лежати нерухомо в чужій куряві, що швидко темніла навколо його голови, утворюючи щось на кшталт чорного німба. Дружний регіт і глузливі жарти, з приводу безрукості і невмінні триматися у сідлі, від товаришів, котрі ще нічого не запідозрили і не зрозуміли, було останнім, що встиг почути воїн, перш ніж смерть схилилася над ним. А потім настала непроглядна темрява. Ще не вічна, але вже близька передвісниця тієї – невмолимій і неминучій.

Двійко інших воїнів, що скакали слідом, змахнули арканами і з двох сторін кинули петлі на покірно схилену, закутану хустиною, жіночу голову та пониклі плечі. І – не вцілили... Селянка змістилася вбік так блискавично, що людське око було не в змозі встежити за її рухом. Тому, розум пояснив те, що трапалося просто: не пощастило. Татари, метнувши аркани одночасно, завадили один одному.

Тепер об'єктом для насмішок передової частини чамбулу, що вже втягувався в село, стали ці двоє.

Обмінявшись сердитими поглядами, бусурмани спішилися і, намотуючи на руки мотузки, посунули з різних боків до своєї жертви, що немов заціпеніла. Задоволено прицмокуючи, побачивши, що перед ними струнка і досить приваблива молодиця. Не з тих, що цінуються на вагу золота, – звідки такий красуні взятися в пересічному селі? Але і не з дешевих рабинь, що годяться лише для чорнової роботи. Один з ординців сильно накульгував і, бачачи, що легка здобич може дістатися товаришеві, вдався до хитроців. Він зупинився і, роблячи руками непристойні жести, поманив жінку до себе.

– Ти... Ходити... Тут... – промовив голосно, сильно пере-
кручуючи слова. – Швидко-швидко!.. – Але, оскільки та на-
віть голови не повернула в його бік, додав ще одну, спеціаль-
но завчену перед походом фразу, котрою на ринку наглядачі
покрикують на гяурських невільниць: – Бігом, курва! Бо би-
ти буду! – і повторив, боячись помилитися: – Швидко! Тут!

Як виявилось, вчив лайку не дарма. Молодиця здригнула-
ся і квапливо задріботала до татарина. Але ця покірність не
сподобалася іншому ординцеві. Він був роками молодший і
більш ласий до такої здобичі. Бажаючи першим торкнутися
жінки і таким чином заявити на неї свої права, татарин по-
тужним стрибком скоротив відстань, що розділяла їх, ще й
витягнув перед собою руки. Але молодиця, схоже, від жаху
ледве трималася на ногах, тому що, не здолавши й пари кро-

ків, заплуталася в подолі власної сукні і впала. Примудрившись зробити це якраз в той момент, коли на неї стрибнув молодший воїн.

Не натрапивши руками на очікувану опору, ординець не зміг вчасно зупинитися, втратив рівновагу, спіткнувся об тіло молодиці і, пролетівши трохи далі вперед, збив з ніг кульгавого. І вони обидва, голосно лаючись і хапаючи один одного за обшивку, беспорядно упали в дорожній пил.

Ніхто з десятка людоловів, що здаля спостерігали за всією цією метушнею і нагородили дружним реготом обох невдах, не помітив, що за той час, поки молодший воїн перелітав над селянкою, нелюдськи спритна молодиця встигла ребром долоні перебити йому гортань. Так що він, упавши на кульгавого, міг уже тільки хрипіти і конвульсивно хапатися німіючими пальцями за його кожуха. Тим самим створюючи видимість бійки і заважаючи товаришу встати на ноги. Тому, – поки той запекло боровся з вмираючим, – долю молодиці захотіли вирішити інші бусурмани.

П'ять чи шість арканів промайнули в повітрі, і волосяні зашморги буквально обплели молоду селянку. Ривок будь-якого з них повинен був звалити жінку з ніг, але замість цього, смикнувши аркани в різні боки, татари вилетіли з сідел самі. Регіт посилювався... Але не надовго.

Помітити, як тендітна на вигляд молода жінка, коли петлі затягнулися на її плечах, блискавично крутнулася веретеном, ривком висмикуючи з сідел воїнів, було неможливо. За-

те побачити, як з-за низьких палісадників, до ординців, що з лайкою і бурчанням піднімалися з землі, метнулися сірі тіні, зміг кожен. І тим більше – кожен зауважив: що як тільки тіні торкалися їхніх товаришів, сильні воїни миттєво перетворювалися в безвольні лантухи, що були не здатні навіть до найменшого опору. А дивні тіні, з тієї ж нелюдською швидкістю, вже тягли їх геть.

У створеній метушні зникла з вулиці і «боязка» молодіця.

– У хатах! Вони засіли в хатах! – закричав десятник воїнам, що розгублено оглядали вмить спорожнілу вулицю. Він ще не зрозумів, з чим зіткнувся, сприймаючи усе, що трапалося, як прикре непорозуміння, а загибель підлеглих – їх власною помилкою. У бою різне трапляється. – Прочесати кожен дім! Даремно не вбивати! В'яжіть і тягніть сюди! Потім розберемося: кого стратити, а кого в ясир! Не марудьте! Похід тільки починається – здобичі всім вистачить!

Спішившись, ординці, грізно поводячи піками і ятаганамі, кинулися оглядати хати. Ось, висадивши ударом ноги кволі двері, бусурмани увірвалися в найближчу будівлю, і десятник, який чекав звичної лайки, передсмертних криків, ридань і вереску, почув... тишу.

А в наступну мить, на притихлу вулицю Висілків галопом вилетіла основна частина татарського загону. На чолі з сотником і шаманкою. Командир чамбулу помітив кинутих коней і розлючено гаркнув на розгубленого десятника:

– Що тут відбувається, Мустафа?! Чому я не бачу ні полонених, ні вбитих? Де трупи ворога і куди поділися твої люди?!

– На нас хтось напав, сагиб! Я наказав оглянути хати. Воїни там, всередині...

– І що? Вони там поснули?!

– Я не знаю, сагиб... У цьому селищі все дуже дивно... Кілька воїнів уже загинуло...

– Справді? Тоді чому я не бачу трупів? Не шукай собі виправдань, Мустафа! Іди і сам подивися: чим твої пси там займаються!

– Як накажете, сагиб...

Десятник вклонився і кинувся до найближчої хати. Але позаяк був досвідченим воїном, то не поперся до дверного отвору, зіяючого зловісною чорнотою, немов розкрита пашека хижого звіра, а – до вікна. Підбіг, захопився за підвіконня, засунув голову всередину і – сильно брикаючи ногами, поліз усередину. А ще за мить дивно обм'як, неприродно переломившись у попереку, але продовжував повзти через підвіконня, поки повністю не зник з очей.

– У хаті засідка! Всі до мене! До зброї!

Сотник ще не зрозумів, де і в чому полягає небезпека, але що десятник Мустафа мертвий, як і всі його люди, не сумнівався. І хороший командир віддав єдино вірний в такій ситуації наказ – збирати сили в єдиний кулак. А нападати чи тікати – треба було ще вирішувати.

– На жаль, це не засідка, мій пане, а смертельний капкан! – прокаркала у нього за спиною шаманка. – Гяурський чарівник заманив нас у поселення мангусів!¹

– Мангуси? Тут?!

Почувши найстрашніше для кожного правовірного слово, сотня досвідчених бійців у ту ж мить втратила будь-яку подібність ладу і стала збиватися в щільну купу. Ніхто не хотів залишатися зовні. Безстрашні степові воїни, що плюють у обличчя ворогам, зневажають власну смерть і не страшаються тортур, перетворювалися в боягузливих зайців від однієї лише думки про можливість стати здобиччю пожирачів душ.

Сама по собі смерть для мусульман всього лише неминуче і трохи неприємне відчуття, яким супроводжувалося звільнення істинного духу від тілесної оболонки, перед входженням в райські кущі. Але, якщо демони зжеруть душу, що ж тоді піднесеться до Творця? Як Аллах зможе зустріти воїна в Саду Мрій і нагородити його вічним блаженством? Що стануть пестити ніжні руки прекрасних гурій?.. О, ні! Страшнішої участі навіть уявити неможливо.

Єдина, що зберігала спокій під час усієї цієї метушні, шаманка підняла руки над головою і сплеснула в долоні. Потім випростала перед собою долонями вниз і трохи зігнувши пальці, на зразок пазурів – рвучко окреслила коло, з'єднавши кисті за спиною дзвінким ляском.

Обличчя степовиків просвітліли. Звичайні воїни мало ро-

---

¹ *Мангус* – демон, що пожирає душі.

зумілися в магії, але жест, яким накидається захисний шатер, упізнав кожен.

– Ти зможеш їх перемогти? – недовірливо запитав сотник, навіть не наслідуючись називаючи пожирачів душ на ім'я.

– Ні, не зможу... – відповіла та, вишукуючи щось у торбі. – Живому з мертвим – ні в звичайному бою, ні в магічному – не впоратися. Це, як намагатися втамувати повінь, поливаючи річку водою з глечика. Але у мене з собою є щось, чого вони бояться. Вірніше – те, що допоможе покликати сюди їхнього споконвічного ворога.

* * *

«Людино! Настав твій час! Ти обіцяв допомогу! – пролунав у голові Куниці голос сільського старости. – Шаманка викликає іфрита! З духом вогню нам буде дуже важко впоратися... Здолаємо, але при цьому – дуже, дуже багато наших загине».

«Я пам'ятаю, Петре... Не турбуйся. Зараз щось придумаємо».

– Допомогти? – перепитав Степан, здивовано дивлячись на козака. – Ти що, брате, блекоти об'ївся? Ми ж якраз збиралися їх між собою зіштовхнути. І чим більше поляже з обох сторін, тим краще. Чи забув?

– Збиралися...

– Але, я так розумію: ти передумав?

– Передумав...

– І коли встиг, скажи на милість? – звів брови побратим. – Ось же шило в заду! Навіть на годину одного не можна залишити!

– Встиг, як бачиш...

– Знущаєшся?! – не на жарт розсердився Небаба.

– Ну, що ти, Степане, – примирливо ткнув його кулаком у бік Куниця. – Просто пояснювати довго. Так вийшло. Поговорили з Петром відверто, от я і призадумався, що не все таке, як виглядає. При нагоді обов'язково розповім докладніше... Скажи краще: чи немає у тебе в запасі якогось закляття, щоб перешкодити шаманці?

– Та з якого дива мені це робити? – наче й не чув нічого Степан. – Упирів рятувати? Вибач, але я – проти. Нехай гризеться нечисть!.. Чим більше їх здохне, тим чистіше навколо стане! Схаменися, Тарасе! Ми ж саме цього хотіли!

– Вірно, брате, – слова козака звучали твердо і впевнено. – Але то було раніше. Я не стану сперечатися з тобою, не зараз... – Куниця торкнув побратима за лікоть. – Лише прошу, повір: так буде правильно. Так потрібно!

– Іфрит – це дуже погано, хлопці, – приєднався до їхньої суперечки Орлов. – Вдача у духів вогню ще та. Як розлютяться всерйоз – на версту довкола лише оплавлена земля залишиться. На якій потім півстоліття нічого рости не буде. Знаю. Доводилося якось бачити...

«Ворушись, відьмаче! Ми вже не встигнемо втекти! Іфрит

набирає силу й ось-ось появиться! Ти ж обіцяв!..»

А тим часом прямо посеред вулиці, за півметра над землею затанцював, викликаний камланням шаманки, малесенький вогник. Спершу він був розміром з язичок полум'я від запаленої свічки, але знадобилося всього кілька ударів серця, щоб іфрит підріс до розмірів палаючого смолоскипа і набув обрису скособоченої п'ятикутної зірки.

– Гм... – задумливо пробурмотів Небаба, перебираючи подумки відповідні заклинання. – Ага, є! Я б міг повернути чари шаманки проти неї ж, якщо б вдалося стару чимось відволікти. Але як? У момент призову духів чарівник так зосереджений, що нічого не чує і не бачить. Та й воїнів біля неї... Вся сотня, мов курчата навколо квочки...

А Куниця його вже не слухав. Думка, що прийшла хлопцеві в голову, була настільки незвичайна і зухвала, що він, не роздумуючи, заплющив очі і...

Хто знає, саме так і загадав Тарас, чи не зміг по-іншому пояснити чарівним силам своє бажання, але над силуетом вогняного чоловічка несподівано виникла велика діжка. Зависла на мить, ніби сумніваючись в тому, чи правильно витлумачила волю людини, а потім різко перекинулася, виливаючи на іфрита воду. І – дух вогню, котрий ще не увійшов у повну силу, голосно зашипів, немов розлючений кіт, зашкварчав, та й перетворився на клубок пари, який радісно підхопив і розвіяв легкий вітерець, що так вчасно нагодився.

– Ні!!!

Несамовитий і переповнений відчаєм вереск, що пролунав у наступну мить, був таким пронизливим, що всі бусурмани схопилися за голови, закриваючи очі і затискаючи долонями вуха. У воїнів, котрі стояли ближче до шаманки, носом хлинула кров, а декотрі навіть свідомість втратили. А коні то й зовсім одуріли... Частина понесла стрімголов, не розбираючи дороги, інші – звилися дибки, скидаючи вершників, а ще частина – зовсім оскаженівши, хапала зубами все, чого могла дотягнутися. А так як татари стояли щільно, потужні кінські щелепи, в основному, виривали клапті м'яса з боків і ніг вершників.

У цьому бедламі вже нікому не було діла до чогось іншого, крім порятунку власного життя. Чамбул людоловів в одну мить перетворився в некеровану отару, навколо якої неспішно кружляє вовча зграя. І очманілі від крові вовки могли вільно вирізати всіх овець підряд або на вибір...

– А бий тебе ворожа сила! Попереджати треба, чарівники недоучені... – вигукнув Василь Орлов і тут же закричав: – Хапай її, Степане! Швидше! Не спи!

– Як?

– Ніжно!

Куниця відкрив очі і побачив, що його товариші намагаються втримати бусурманку, котру перенесло сюди його завершальне побажання.

– Та за руки, за руки тримай, а не за горло!

– Сила Господня! – гидливо кривився Небаба. – Її лахміт-

тя так смердит, що доторкнутися гидко!

– Ну, то позбудься його! Важко тобі, чи що?

– Спасибі, що нагадав, Василю. Зараз... – Степан щось невиразно пробурмотів, а в наступну хвилину від пронизливого писку, який видала шаманка, у Куниці заклало вуха, а упир, що пробігав поруч, нажахано метнувся вбік.

– Знайшов час веселитися... безстидник! – нервово реготнув опричник, з деяким подивом, але не без задоволення ще міцніше притискаючи до себе зовсім голу дівчину, яка мов навіжена звивалася в його руках. На шаманці не залишилося нічого, окрім її власного волосся невизначеного кольору і збитого в моторошний ковтун, густо приправлений реп'яхами та пір'ям.

– Викинути завжди простіше, ніж відіпрати... – відмахнувся Небаба. – Хоч звичайним способом, хоч чародійським...

Степан пильним поглядом окинув полонянку, виглядаючи приховані амулети. Але закляття спрацювало чудово – на дівчині не залишилося навіть нитки, немов тільки що на світ з'явилася.

– Сам-то чого витріщився? Подобається, га?

– Дивна річ, – потер задумливо перенісся опричник. – Скільки на світі живу завжди думав: раз шаманка – значить, карга стара. А тут така пташка... Відмити, причесати – і хоч заміж бери... Ей, а ти чого очкур розпускаєш?

– Не треба! Будь ласка, не треба!.. – скрикнула дівчина,

злякано витріщаючись на здорованя і мимоволі, шукаючи захисту, притискаючись до Василя.

– Руки зв'яжемо... – буркнув той. – Чи ти все життя збираєшся її пригортати?

– Розважаєтеся? – з легкою насмішкуватістю поцікавився староста Висілок, що нечутно виник поруч.

– А тобі що до того? – тут же визвірівся Степан, котрий, схоже, надовго, якщо не назавжди незлюбив упирів. – Наша здобич. Що хочемо – те й робимо.

– Мені? – перепитав і знизав плечима Бобрик. – Та скільки завгодно. Діло молодецьке, житейське... І право переможця, ніхто не заперечує... Я б і сам не відмовився пригартати молодість.

– Та не збиралися ми її... – відмахнувся Куниця, мимоволі ховаючи погляд. Мав слухність упир. Думка-то збитошна і паскудна промайнула. Ще як промайнула. – З чого ти взяв, розбишака старий?

– Ага, – розуміюче кивнув той, ховаючи посмішку в широку долоню і поглажуючи бороду. – Це ви татарку догола роздягнули, щоб зручніше було з нею про гарну погоду порозмовляти? А заодно і руки зв'язали... Мало що, може не пристане на ваші умови, візьме – та й дощ накличе? Буває. Я лише хотів зауважити, що як ви надумали таким приємним способом позбавити її чаклунської могутності, то непорочність і чародійська сила аж ніяк між собою не пов'язані. І, що б там не вигадували святенники та пліткарі, окрім поті-

хи, іншої користі від гвалту не буде...

– Не треба, отамане... Змилостився... – почала благати шаманка, дивлячись на Куницю.

З усієї розмови і того, що старий упир хоч і з насмішкою, але доволі шанобливо звертався до молодого козака, вона зрозуміла, що саме Тарас головний у цій компанії.

– Не дозволяй своїм воїнам мене скривдити...

– Ти ба, – вигукнув Степан. – Як гарно по-нашому щебече, красуня заморська. Де тільки навчилася?

– Матінка моя з ваших країв... – квапливо пояснила та. – У полон взяли... Так я і народилася. Вона тутешній говірці і навчила...

– Ото ж я дивлюся, не схожа ти на татарку... – хмикнув Василь. – Бусурманські дівиці, зазвичай, смагляві, кістляві, наче тарань, та чорнобриві. А наша полонянка – тілом біла, ребрами не світить і русява... буде. Якщо вмиється. – А потім поцікавився, ніби між іншим: – І яка ж нашому отаману з того користь? Ну, якщо він тебе від наших хтивих задумів вбереже? Поваляти по травичці не дасть?

– Вірною рабою стану! Своєю тризною в тому клянуся... – несподівано гаряче заговорила шаманка. – Отаман – сильний чарівник! Він не тільки мене, він – Духа вогню переміг! Такому прислужувати не соромно!

– Товариші ми всі... – навіщось почав пояснювати Тарас.

– А дівчина, схоже, не жартує, пане відьмак, чи то пак – пане отаман... – зауважив сільський староста. – Сильнішої

клятви не придумати. У бусурман з похованням строго. І хоч кінь кобилі не товариш, а – гм, брат... я би не став ось так відразу відмахуватися від її присяги... Довговолосих, які тільки для втіхи, довкола хоч греблю гати, а таку – з розумом і знаннями, не на кожному базарі купиш...

– Ти йому – стрижене, а він тобі – голене... – насупився Тарас. – Скільки можна одне і те саме торочити? Сам краще відірви очі від її голої дупи, а то ні про що інше, як про блуді, думати не можеш. Забув, як просив захистити від її чар? Ну, а що роздягли дівку похапцем, так у бою різне трапляється... Кольчуга чи панцир – і то інший раз злітають. Шабля не питає: по сорочці чи по поясу лезом черкнула? Тільки запитай, тобі будь-який козак розповість: як без шароварів не тільки з ліжка чужої дружини тікати доводилося, але і з ворогом рубатися. В правій – шабля, а в лівій – штани... До речі, знаєш, чому в шароварах така широка матня? А щоб, коли вони на литки сповзуть, бігати не заважали і крок не укорочували...

– Підчепив старого... – незлобиво посміхнувся упир. – Твоя правда, пане отаман... Будь-яка тварина Божа слабка і догоджає своїм бажанням. Дійсно шкода мені стало, що такий ласий шматок з рук вислизає. Але не з тієї причини, що ти по молодості літ подумав. Не забувай, я хоч і схожий на вас зовні, а все ж – не людина. Просто в молодії дівки сили життєвої більше. І віддає вона її щедро, не опираючись... Це не воїн, який до смерті, до останнього подиху за життя чіпляється... Чого лукавити: захотілося шаманку собі залиши-

ти. Вона б мені рочків двадцять, не менш, скинула... Але, якщо дівка обітницю вірності тобі дала – то навіть вмовляти не стану. Повір старому упиреві, що таки в біса трохи пожив на світі: у далекій та небезпечній дорозі і крива ковінька підмога...

– Слухай, старий... – підійшов ближче до упиря Василь. – А чого це ти так заповзято нам її нав'язуєш? Чи не гадаєш часом, спійманою нами ж, дівчиною розрахуватися за надану селищу допомогу?

– А так-так... Дякую, що нагадав... – посерйознішав староста і низько вклонився всім трьом. – Земний уклін вам, витязі. І нехай Господь не вважає цей вчинок за гріх. Хоч ми й іншого Володарем називаємо, а все ж – не чужі. А щодо плати, то вибачайте. Немає у нас ні золота, ні самоцвітів. Самі розумієте – мертвим вони не потрібні.

– Ага, приблизно чогось такого я і чекав... – покивав Орлов. – Що люди, що нелюдь – кожен норовить до Раю на чужому горбі в'їхати.

– Щира правда. Інший норовить ще і всістися зручніше, та батогом підганяє... – не образився староста і продовжив, як ні в чому не бувало: – Моя платня буде ціннішою. Я дам пораду...

– Угу, – тепер уже не втримався від кпину і Небаба, продовжуючи міцно тримати за зв'язані зап'ястя припишклий предмет обговорення. – Як відомо: ніщо не коштує так дешево і не обходиться настільки дорого, як добра порада...

– Пораду? – перепитав Куниця. – А яку?

– Тобі краще знати... – знизав плечима староста, засовуючи великі пальці за пояс і похитуючись з носка на п'яту, наче демонстрував усім виглядом, що готовий розрахуватися хоч зараз. – Але не поспішай, пане отаман... Всьому своя ціна і свій час. Коли прийде така мить, що не знатимеш, як бути і що робити – згадай мої слова і приходь. Ось тоді і поговоримо. Хто зна, може і не даремно час згаєш...

– Добре.

Може, комусь іншому всі ці недомовки і не дуже сподобалися б, але Тарасові, – з дитячих років привченому батьком, що справжній козак більше слухає, ніж розпитує, а також до постійних напівнатяків та іншої таємничості, що оточувала покійну Аглаю Луківну, – слова упиря не здалися дивними. Більш того, Куниця одразу збагнув, що така обіцянка в устах нечисті вартує набагато більше, ніж здається.

– От і добре, – посміхнувся той, з деяким жалем в останній раз обмацуючи поглядом полонянку. – Значить, домовилися? Ну, тоді, ви тут розважайтеся, як бажаєте, а я до своїх піду... А то, чого доброго, за розмовами голодним залишуся... – і додав, ніби вибачаючись: – Занадто довго ми терпіли... Тепер їх не зупинити. Якщо не потурбуюся про себе сам – до останньої краплини висмокчуть... Навіть кульгавого коня не залишать.

Від згадки про страшну долю, що не без їхньої допомоги чекала на переможених татар, Куниця мимоволі здригнувся

і спохмурнів.

– Ви собі як хочете, хлопці, а я тут довше залишатися не має наміру... Бусурмани хоч і вороги закляті, а все ж – не полюдськи вийшло. І так гидко на душі, що блювати хочеться.

– Слушно... – кинув через плече староста. – Ідїть, від грїха подалі. Небчисті віри немає, можуть за добро і лихом відплатити.

– От тобі й маєш! Ніяк не догодиш... – знизав могутніми плечима Степан. – То ти, Тарасе, безвинно страждаючим упилям допомогти хочеш, то – татарву жалієш. І, до речі, на ось – тримай свою здобич... – здоровань рвучко висмикнув полонянку з рук Орлова і штовхнув її до побратима. А та відразу впала на коліна й обняла козака за ноги, притискаючись щогою до чобіт. – О... Гарненько подумай, перш ніж її присягу приймати. Щоб потім не чухатися.

– Гаразд... – Куниця допоміг дівчині підвестися. – Для початку заберемося кудись подалі від цього місця. Там і закінчимо розмову...

«Почекай, отамане... – несподівано пролунав у думках Тараса радісно-розгублений голос Примари. – Спершу попрощаємося... Здається, мій термін служіння закінчився...»

– Геть як у казці. Ліворуч підеш – коня втратиш, направо підеш – дівчину знайдеш... – реготнув Василь. – Що ж так не вчасно? Невже почекати не можна? Бачиш: який тягар наш отаман собі придбав? Не на власному ж горбу її перти? Степан розсердився – і під сідло нізащо не встане...

– Що поробиш, там нагорі краще знають. Та й отаман Терн-Кобилецький не на весь вік конем до нас наймався... – не підтримав опричника Куниця. – Прощай, коли так... Як воно говориться – земля пухом?

«Не має значення, які слова сказано при розлуці, – відповів той. – Важливо, що при цьому думають... Спасибі, на доброму побажанні... Зніми вуздечку, отамане Куниця, і відпусти мене...»

– А це непогана думка! – несподівано заметушився Степан, хитро посміхаючись. – Давай я зніму... Так би мовити, на правах першого господаря... Тим більше, що у нашого отамана руки зайняті... – і Небаба швидким кроком попрямував до Примари.

Сивий кінь витягнув йому назустріч шию і нетерпляче пофоркував, ніби чарівна вуздечка раптом стала для нього нестерпно важкою.

– Бувай, отамане... – шепнув стиха Степан. – І до зустрічі. Замовте там за нас слівце, при нагоді.

Потім одним рухом зірвав вуздечку з голови Примари і... ледве встиг підхопити, падаюче на землю сідло.

– Диявол! – вилаявся, коли важка кульбака боляче вдарила його твердою лукою по пальцях ноги. – Допоміг би, Василю, чи що? – пробурчав невдоволено, кладучи сідло на траву. – У тебе ж руки не зайняті...

– Звідки я міг знати... як воно станеться. Я ж лише чув вашу історію, а на власні очі не бачив...

– Гарзд, не бери в голову. Це я зопалу бовкнув... – махнув недбало рукою Степан, наближаючись до шаманки, що міцно вчепилася в рукав Куниці. Дівця з переляку навіть на наготу перестала звертати увагу, боячись хоч на мить випустити з рук жупан свого захисника.

– Цікаво, це хто ж з вас кого в полон взяв? Знаєш, як у тій поговорці... «Хлопці, я татарина упіймав. То веди до нас! Не можу. Він не пускає», – промовив насмішкувато Небаба. А коли бусурманка повернулася на його голос, ще раз махнув рукою. Та так вправно, що затиснута в руці чарівна вуздечка впала точно на голову шаманки.

Мигнуло – і біля оторопілого з несподіванки Куниці біла копитом золотиста кобилиця. Зі знайомо збитої в ковтун пшеничною гривною і такої ж масті розкішним, шовковистим хвостом.

– Бодай тобі! Ти що вчудив, безсовісний?! – обурився Тарас. – Зараз же зніми...

Орлов хмикнув, хотів зауважити, що в отамана Куниці теж руки є, але змовчав.

– А що таке? – скорчив тим часом невинний вираз Небаба. – Цілком пристойна кобилка вийшла. Та ти не гарячкуй, побратиме. Подумай головою. По-перше, – зникла проблема з одягом для дівчини... Безпека і спокій нам забезпечено – це два. З копитами замість рук шаманити складно. А заодно і проблема з нестачею коней вирішилася.

– Це що ж виходить, ти хочеш мене їй на спину посадити?!

– Подумаєш, велике цабе... – з деякою образою вимовив Степан. – На моєму хребті пану отаману кататися не соромно було, а тут – сумління замучило. Вона тобі в вірності поклялася? Поклялася. Рабою бути обіцяла? Обіцяла. От, нехай і виконує свою обітницю. Послужить для початку конячкою отаманською.

– Взагалі-то, дівкою вона гарніша була, і мені більше подобалася... – прицмокнув губами Василь, придивляючись до стрункої кобилки. – Але так теж непогано. І повчально... Нехай звикає до долі жіночої. Сам знаєш – молоденьку лялечку кожен ладен на руках носити, а заміжній молодиці і сам на шию норовить сісти, і виводок дітвори до подолу причепити... – підвів філософську основу під перетворення шаманки Орлов. А потім сам себе й осмикнув: – Ну, так що, друзі, будемо забиратися, чи продовжимо мудрагельствувати?

– Будемо, – зітхнувши, погодився Куниця, докірливо поглядаючи на те, як опричник сідлає слухняно завмерлу кобилку. – І все ж, не по-людськи якось. Навіть імені не спитали...

«Галлія... Клич мене Галлія, пане отаман... Або, яким завгодно іншим ім'ям, що тобі більше подобатиметься... – почув думки бусурманки. – І не турбуйся ні про що. Ти був добрим до мене, не дав зганьбити... тож я готова служити тобі в будь-якому вигляді і тілі...»

– О! – тут же відгукнувся Степан. – Бачиш, Тарасе, Галя

теж розуміє, що так краще для всіх. А зняти вуздечку з неї в будь-яку мить можна. Не навіки ж ми її в коняку обернули...

– А ви як?

– Ну, вибір у нас не багатий, – відповів перевертень-опричник. – Я, як завжди – на крилах. А ти, Степане?

– І я з тобою за компанію. Літати легше, ніж рачки бігати... Та й зручніше буде удвох, якщо в небесах знову з якимсь спостерігачем перестрінемося.

– Ну, нехай так... Умовили, – кивнув Куниця, але в сідло не застрибнув, за своїм звичаєм, а сів чинно, м'яко – ніби й не меткий запорожець, а гладкий священик. Ще й сплюнув тричі перед цим через плече. І вже зовсім незрозуміло навіщо – обтріпав шаровари.

Розділ другий

Кобилка з полоненої шаманки Галлії вийшла досить жвава. Як припустила з місця в кар'єр, так у Куниці тільки вітер у вухах засвистів. У пору лише пернатим наздоганяти. Та й то, десь через годину такої гонитви, Степан незадоволено пробурмотів:

«Вгамуй свою кобилицю, отамане. Куди поспішаєш? Чи може татарка вирішила, що як на південь повернули, то додому її відпустимо? Не знаю, як там у таємного слуги царського, а у мене крила не казенні. Та й місцинку неподалік пристойну бачу. Ось так і прямуй. Незабаром покажеться закрут річки, а поруч – невисокий пагорб з десятком дубів. Гарно, затишно. Там і заночуємо...»

«Теж так мислю... – підтримав товариша Василь. – Зараз пару зайців, або дрохв на вечерю вполюю, – от і відпочинемо, поговоримо... Є про що. Як вважаєш?»

«Чому ні... – погодився Куниця. – Голова обертом йде. Здається за ці кілька днів добрий десяток років прожив. Та все бігцем, без оглядки. Отямитися не встигаєш, як нова напасть в потилицю сопе... Ніби страшним вихором підхопило і несе кудись, не даючи ні оглядітися, ні до берега пристати. Геть замордувався... Таким втомленим не відчував себе ще жодного разу. Чесно-чесно... Сухі грабові відземки та кореневища акації зараз колов би на поліна для відпочинку...»

«Нічого, побратиме, не сумуй, впораємося... Як-то говорить: “Перемелеться – мука буде”».

«Хіба ж я проти...»

«О! – змінив тему Небаба. – Бачиш верхівки дерев?»

«Так...»

«Туди і прав... Як доскачеш – вогнище розпали... А ми з Василем про вечерю подбаємо та й приєднаємося. А думи всякі – жени геть. Немає гірше, ніж самого себе в тугу вганяти».

Місце для стоянки, визбиране крилатими товаришами, виявилось і справді, немов спеціально облаштоване для відпочинку. Густі крони десятка дубів, що невідомо як потрапили сюди, давали затишну прохолоду, абсолютно не зайву в спекотний літній вечір, і достатньо хмизу для багаття. Більш того, навіть до річки бігати не знадобилося. З-під вузлуватих коренів одного з велетнів дзюрчало прозоре джерельце. З дивовижно смачною і чистою водою.

Насамперед Куниця розсідлав і звільнив Галлію від чарівної зброї. І знаючи, що побачить після перетворення татарку голою, відвернувся та простягнув дівчині свою змінну сорочку:

– Сходи, вмийся, як слід і одягнися. Сорочка чиста, нова... У поясі перехопиш, замість сукні буде.

– Все, що накажеш, отамане... – дзвінко і трохи співуче відповіла бусурманка, жіночим чуттям збагнувши, що має деяку владу над парубком. – Твоє слово – закон для Галлії.

Почувши, як залопотіли по траві босі ступні, молодий відьмак полегшено зітхнув і зайнявся багаттям. Благо хмиз навколо валявся цілими купами, досить руку простягнути. І поки Степан з Василем полювали, він встиг не тільки жару напалити, але і воду на куліш закип'ятив.

– А де полонянка? – насамперед поцікавився Небаба, кидаючи обабіч вогнища дві вгодовані заячі тушки. – Невже на волю відпустив? Щось ти, отамане, занадто жалісливий зробився. Треба було у неї хоч про наміри орди розпитати. Все нашим підмога...

– Та припини ти, Степане, мене отаманом величати, – закліпав Тарас. – І взагалі, чого на дівку напосівся? Ми всі бусурман ненавидимо, але воїнів. Баби їхні тут до чого?

– А ти знаєш, чому в нашому селі так голодно було, що мене рідні батьки з двору виставили? – скинувся той. – Ні? Тому що влітку бусурмани всі хліба попалили і худобу забрали. І в загоні, що село розоряв, теж шаманка, мабуть, була. Може, ця?

– Ні, брате... – заступився за полонянку Куниця. – Коли це було? Літ сім чи вісім тому? Галлія в ту пору, напевно, ще тільки ходити вчилася і маминого подолу з рук не випускала...

– Чого на отамана напосівся?.. – пробурчав за спиною в Степана Василь, що нечутно підійшов до вогнища. – Уважніше треба навколо дивитися. У річці вона хлюпається. Напевно, за все минуле життя бруд відмити хоче. А ти, якщо не

думаєш перед нею голяка ходити – вичаровуй нам швидше одяг. І не барись, чуєш – заспівала? Значить, скоро повернеться... А голосок, до речі, у дівчини нічого, дзвінкий... і головне – веселий. Судячи з усього, не дуже солодко дівці в Орді жилося, якщо в полоні співати бажання їй прийшло.

– Та йди ти під три чорти! – вилаявся Степан. – Саме час потеревенити про важке життя шаманок в ординських стійбищах. Ви обидва геть здуріли з цією дівкою? І якщо з моїм побратимом усе зрозуміло – Тарас завжди добросердий був, то від тебе – таємний опричник, я подібного не очікував. Невже так до серця припала бусурманка замузнана?

При цьому він по-хазяйськи вибрав з переметної суми якийсь одяг, пошептав над ним і кинув у бік опричника багаті оксамитові шаровари.

– На, натягай...

– Гм... – замість того, щоб образиться і відповісти настільки ж гарячково, Василь задумливо почухав підборіддя. – А знаєте, братці, справді тенькнуло щось в душі. Навіть дивно... Та тобі, Степане, що за клопіт? У Тараса – Ребекка є, у тебе – Аревік. То чого б і мені не позалицятися до когось? Вік парубкувати чи що? – і додав з усмішкою: – Тим паче, вона тепер зовсім не замузнана. А волосся – що промені сонячні...

– Це ти з-під хмар розгледів? – хмикнув Небаба.

– Ні, зараз бачу...

Побратими дружно простежили за поглядом Василя і по-

бачили полонянку, що неспішно йшла від річки.

Занадто простора сорочка козака, перетягнута в поясі, сплетеним із трав перевеслом, не висіла на ній безформним лантухом, а вигідно підкреслювала тонкий стан і стрункі стегна дівчини. Відміте до кольору стиглої соломи довге і пишне волосся вона заплела в товсту косу, але не сховала її за спину, а навмисне перекинула вперед, додатково натягуючи ляну тканину на грудях. Від чого ті здавалися набагато більшими і привабливішими. А туго затягнута на талії сорочка не тільки підкреслювала дивовижну стрункість дівчини, але й дозволила трохи вище припідняти поділ і оголити круглі коліна юної спокусниці.

Що ж, тепер і у найзапеклішого злостивця і пліткаря не повернувся б язик назвати її замазурою. До вогнища підходила справжня красуня, котра чудово знала собі ціну, а також – слабкості чоловіків і вміла привертати до себе увагу.

Задоволена зробленим враженням, Галлія зупинилася, не доходячи кількох кроків до вогнища, і вклонилася Тарасові.

– Що ще накажеш, отамане? Вірна раба чекає слова свого пана і повелителя.

Голос у бусурманки був подібний до дзюркотливого струмка і не потребував жодних додаткових чар, щоб три парубки на якийсь час оніміли. І якщо б шаманка захотіла порушити клятву, підходящого моменту годі й шукати. Зараз воїни були цілковито у владі її жіночих чар.

Галлія обвела парубків переможним поглядом, а потім

несподівано почервоніла і пирснула в кулачок, дивлячись на Орлова.

Її сміх у першу чергу вивів із заціпеніння Небабу. Степан лягнув себе по чолі і швидко став до дівчини боком.

– От йолоп... – прошепотів збентежено. – Гм... незручно вийшло. Не міг відразу зміркувати, що вона теж крізь морок бачить... – потім потер задумливо перенісся і теж усміхнувся. – А й нехай... Я ж не навмисно. Сподобається, значить, так тому і бути... І ніякий конфуз не зашкодить.

– Що ти там шепочеш? – отямився і Куниця. – Чи не заклинання від пристріту і привороту?

– Не звертай уваги... – відповів той, бочком підбираючись до черезсідельної суми і поспішно витрушуючи з неї запасні шаровари. – Займися краще вечерею. Я – купатися йду. Теж хочу бути чистим і гарним...

– Ну, для цього однієї води малувато... – розсміявся Василь, і Степан, що саме зібрався попередити опричника про деякі проблеми з одягом, сердито сплюнув і пішов до річки.

– Накажеш дичину запекти? – підійшла ближче до багаття Галлія.

– Е, ні! – опричник спритно відтер дичину плечем вбік, не відмовляючи собі в задоволенні, ніби ненароком, потриматися за гнучкий стан. – Жінки вміють добре куховарити тільки біля печі. Борщ, вареники, галушки... А до дичини особливий підхід і вміння потрібні. Я сам...

Дівчина знову кинула крадькома погляд на пишні шаро-

вари парубка і зняковіло почервоніла.

Куниця встиг помітити її погляд, але, не побачивши в одязі Василя нічого непристойного, тільки знизав плечима.

– Тоді, якщо у тебе немає інших доручень, можна я сідло підправлю? – приголомшила Галлія Куницю несподіваним проханням.

– Сідло? А що з ним не так?

– Муляє...

– От же коні вередливі пішли... – пробурчав Степан, що відходив убік тільки для того, щоб змінити штани, створені чаклунством, на справжній одяг. – Одного пече, інший – натирає... Чомусь мені, у свій час, нічого не заважало.

– Порівняв свою спину, на яку три мішки зерна покласти можна, і тендітні дівочі плечі, – встав на захист бусурманки Василь.

– А ти зумієш? – звично залишаючи без уваги їхню перепалку, запитав Галлію Куниця.

– Батько, коли без ноги залишився, шив сідла на весь аул. От я і підгледіла трохи, поки шаманці не продали.

– Ну, то глянь. Мені що... Зробиш гірше, самій терпіти...

– Гірше не зроблю... – впевнено відповіла дівчина, повертаючи сідло до світла. – Дивись сам, навколо майстер шов вів – тонкою, просмоленою дратвою. А ось тут... – показала пальчиком, – хтось похапцем суворою ниткою зметував. Можна сказати, що не шив, а так тільки стягнув міцніше, аби купи трималося. Чоловічому оку, незвичному до шиття, це

не помітно, а будь-який шорник чи жінка враз би увагу звернули. Ой, так тут, не просто дірку латали – у підкладку щось зашито. Гм... Чи все-таки підкладка в грудку збилася?.. На дотик м'яке, як тканина. Але мудрий Абу Алі ібн Хази казав, що навіть пір'їнкою можна протерти в камені дірку, якщо терти досить довго і вперто... То як, дозволиш шов розпороти?

– Що?! – в наступну мить кульбака була вирвана з рук шаманки Степаном, що як ошпарений схопився на ноги. – Дай сюди! Сам подивлюся! – і додав дрижачим від хвилювання голосом: – Друзі! Якщо не помиляюся, то ми знайшли... те, що шукали... І ще... Не гнівайся, Тарасе, але думаю, що полонянці краще не бачити нашу знахідку...

– Пропонуєш вбити її? – звів брови Куниця.

– Навіщо? – у свою чергу здивувався Степан. – Давайте зав'яжемо їй очі та й відведемо вбік...

– Дивуюся я тобі, друже чарівник, – скривився Куниця. – А дурнішого нічого придумати не міг? Або ти вкрай забув, що Галлія шаманка і в знанні магії набагато сильніша за тебе... Тож бачити може не тільки очима, і не тільки крізь морок... Про що ти, як я помітив, все ж здогадався... – Тарас недвозначно вказав поглядом на свої шаровари, котрі надів побратим взамін вичаруваних.

– Це ви про що зараз? – підозріло подивився на Небабу Орлов. – Хто і що може?

– Не бери в голову, – покvapно відмахнувся той. – Краще

подай ніж, подивимося, що Тимофій Куниця від чужих очей під сідницею ховав?

Під час сумбурної розмови дівчина тільки кліпала, здивовано поглядаючи на чоловіків, що так несподівано розхвилювалися через її нехитре бажання поправити підкладку старого сідла. Але, почувши ім'я Тимофія, охнула і мимоволі зробила крок убік Небаби.

– Що таке? – моментально зреагував опричник. – Знаєш про це? Чула?

– Про реліквію?.. Котра гяурам дісталася?..

– Саме. Розповідай, що тобі про це відомо? І звідки!

– Ну, як же... – не стала огинатися і доволі охоче пояснила шаманка: – Ще взимку біля всіх наметів і кибиток глашатай прокричав, що того, хто знайде захovanу козаком Тимофієм Куницею священну реліквію, котру шайтан викрав у Аллаха і подарував гяурам, султан обсипле золотом і назве єдинокровним братом.

– Оце молодці, бусурмани голомозі. Бачили, як справу повернули? – захоплено прицмокнув Орлов. – А нашим боярам аби таємницю зберегти... Замість того, щоб усім світом шукати подаровану православному люду святиню.

– Думаєте, чому в цьому році по ясир йде не два-три стійбища, як зазвичай, а майже вся Кримська орда зрушила зі своїх кочовищ? – продовжила дівчина. – Триста тисяч шабель! А з ними п'ятдесят тисяч добірних сипаїв і яничар з Високої Порти. Кращих воїнів Сонцеликого султана... Та-

ка сила в лічені дні змете всі козацькі заслони, перемеле в прах будь-яке військо, тим паче – нашвидкуруч зібране ополчення ляхів, а потім – стрімкі півсотні розлетяться по всьому краю – і селище за селищем, хату за хатою перетрусять і обшукають кожен закуток. Чи знайдуть реліквію чи ні – не знаю, але в тому, що в тутешніх місцях не залишиться жодної живої душі, окрім тих, що будуть у сирівцях, можна не сумніватися.

– О-хо-хо... – зітхнув Куниця. – Невеселу картину ти намалювала, Галлія. Не знаю навіть спасибі тобі сказати, чи відразу голову зрубати...

– Роби як знаєш, але подумай ось над чим... – гаряче зашепотіла дівчина, пожираючи козака величезними очима. – Ти можеш врятувати свій народ, пане отаман! Віддай знахідку султанові, і всі залишаться живі! Султан стане тобі кривим братом, а твоя батьківщина – частиною благословенної Порти. І більше ніхто і ніколи не потривожить мирний сон підданих великого султана.

– Ач, як гарно співає, пташка... – похмуро глипнув на неї Василь. – Та тільки, будь на те воля небес, архістратиг Михаїл не став би вручати прапор козакові, а віддав би його відразу котромусь вашому мурзі. Ні, не бувати тому, щоб православна святиня з доброї волі бусурманам дісталася.

– Ти не поспішай настільки гучними словами кидатися, опричнику, – несхвально покивав Степан. – Що нам відомо про Божий промисел? А може, він у тому і полягає, щоб нас

навіки з Ордою замирити? Сам-то, що думаєш, отамане?

– Та не схоже, якось... – хмикнув Куниця. – На Божу волю. Надто хитромудро... І ціна висока...

– Висока?! – вигукнув Небаба. – Зберегти сотні тисяч життів і свободу цілому краю в обмін на шмат матерії, хоч і небесної, ти називаєш високою ціною?

– У тому-то і весь хосен, брате... – почухав потилицю відьмак. – Дядько Іцхак, мій тесть, легко пояснив би тобі таку просту річ, що якщо існує хтось, готовий відразу заплатити названу ціну, то напевно твій товар коштує набагато дорожче. А значить – варто його притримати до найближчого ярмарку, коли всі покупці з'їдуться...

– Гм... Розумно. Ось тільки не перемудрувати б.

– Не перемудруємо... І взагалі, ми ще навіть не знаємо, що в кульбаку заховано, а вже мелемо сім верст до небес та всі лісом... Мало не побилися. Галлія, розпорюй підкладку! Тільки гляди, не зіпсуй річ. Не забувай, що це сідло тобі, може, ще довго спину терти буде...

– Не турбуйся, отамане, – покірно вклонилася дівчина, звично складаючи долоні біля грудей, а потім простягла руки до Степана. Той забурчав невдоволено, але не став ховати сідло за спину, а, хоч і вельми неохоче, простягнув його шаманці.

Вітерець на пагорбі гуляв весь час, і тому ніхто не звернув уваги на невеличкий стовп куряви, що вже давненько куржляв по галявинці, забавляючись тим, що ворухив трави

і крутив над землею опале листя. Але як тільки пальці Небаби відпустили заповітну кульбаку, а руки дівчини напружилися, готуючись прийняти її, вихор миттю виріс у половину людського зросту, метнувся поміж ними, підхопив сідло і помчав геть. З кожною миттю збільшуючи швидкість.

– Босоркун! – закричав Куниця, примруживши праве око і розпізнаючи нечисть. – Чорт-вихор! Тримайте його!

Але і без команди отамана Василь уже змахував крилами, злітаючи в небо, а Небаба, в тілі гепарда, нісся слідом за степовим чортом величезними стрибками. Навіть Галлія, і та щось шепотіла, простягаючи слідом за вихором руки і ніби струшувала воду з кінчиків пальців.

– Лісовик, допоможи! – не придумавши нічого кращого, згадав про лісового знайомця Тарас. – Допоможи піймати нечистого! Довіку вдячний буду! Яку завгодно послугу зроблю.

– Вибач, людино... – відгукнувся глухо лісовий господар, немов крізь товщу листя, не з'являючись на очі. – Якби реліквія допомагала тільки людям проти людей, я з радістю побігав би з вихором наввипередки. І хоч його ще нікому і ніколи зловити не вдавалося, – спробував би це зробити... Але, ти і мене зрозумій – дар архістратиґа і проти нас величезну силу має. Тобі я вірю, а як розпорядиться міццю реліквії той, кому ти її вручиш? Або його спадкоємець? Ні, Тарасе... не допоможу. В руках у нечисті вона безпечна. Нікому не допоможе, але й не зашкодить. Тож, вибачай,

відьмаче, але в таких справах – кожен про свій рід дбає...

– Не можу... – безсило опустила руки Галлія і схилила голову. – Щось набагато сильніше за мене захищає шайтана... Вбий мене, отамане. Я підвела тебе і немає мені прощення.

– Та ти тут з якого боку?.. – відмахнувся роздратовано Куниця. – Робити мені більше нічого, як зі злості бабам голови рубати.

А в наступну мить, на галявину, гублячи з паші рожеві клапті піни, ледве виповз цілковито виснажений гепард і завалився зі стогоном ниць на землю, після чого озвався слабким, захеканим голосом Степана.

– Вибач, брате... Упустив я його... Надто вже швидким... чорт виявився. Вибач...

– Ага... а тепер ти теж запропонуєш стратити себе, – гаркнув на нього Тарас. – Збожеволіли ви всі, чи що?.. Сподіваюся, хоч опричник розумнішим буде.

– Обов'язково буду, – відгукнувся Василь, зі стогоном сідаючи біля вогнища. – Життя на царській службі до всякого привчає. Хоча, можеш мені повірити, Іван Васильович не забув би за таке парочку голів з плечей зняти. Для науки іншим слугам... Не дарма ж його Грозним прозвали. Але не все в нашій владі. Мов крізь землю провалився нечистий.

– От навіжені... Та у нас всього чотири голови... Довелося б, для остраху, відразу переполовинити загін. А з ким після раду тримати? – вимучено посміхнувся Куниця. – Краще скажіть, що далі робити, братці?

– Є, ні... Ти отаман, голова... тобі і вирішувати, – зни-
зав плечима Степан і несподівано звернувся до дівчини: –
Галлія, прикрий нас з Василем хоч чим-небудь. Бачиш, одяг
весь розлізся. А голяка – незручно якось, від важливих ду-
мок відволікає, а мій морок для тебе, що серпанок.

– Уже, – посміхаючись одними очима, відповіла дівчина.
І чоловіки виявилися одягненими в чудові, оксамитові ша-
ровари і м'які замшеві безрукавки. – Носіть на здоров'я.

– Дякую, сонечко, – щиро подякував Орлов, задоволено
розгладжуючи новий наряд. – Цілком інша справа. Що не ка-
жи, брате чарівник, а жінки в цьому набагато краще нашого
розуміють... Ну, так що ти придумав, отаман? Куди тепер?

* * *

Стікаюче на жар гарячим смальцем, м'ясо видавало запа-
морочливі аромати, але похмуро насуплені люди не зверта-
ли на нього жодної уваги. І тільки, як у вечірньому повітрі
війнуло горілим м'ясом, Галлія обережно торкнулася плеча
Куниці.

– Пане... отаман... Тарасе... Ваша вечеря зовсім згорить.
Поснули ви всі, чи що? Можна, я зніму дичину з жару? А
то – голодними залишимося.

Від голосу дівчини чоловік, названий отаманом, струснув
чубом від сну і хрипко перепитав:

– Що?

– М'ясо пригорає... – повторила шаманка.

– Ні, про сон...

– А... Поснули, кажу всі, а м'ясо підгорає...

Куниця перевів розсіяний погляд на багаття і остаточно прийшов до тями.

– Так що ж ти сидиш? – вхопився за найближчий прут з нанизаної на ньому чвертю заячої тушки і радісно закричав: – Гей, друзі! Прокиньтеся! Все не так погано... Я ж вам про свій останній сон розповісти не встиг.

– Про що? – швидко повернувся до нього білявий здоровань. – Так, ти згадував, але часу не було...

– І чим воно нам допоможе? Реліквію ми знайшли... і втратили... – байдужіше поставився до слів товариша Василь.

– Хапайте м'ясо, поки остаточно не перетворилося в вугілля, і слухайте...

У голосі козака не залишилося й сліду від колишньої зневіри. І заразившись його несподіваним запалом, заворушилися інші.

Принаймні м'ясо було врятовано...

– Так от... – почав Куниця, коли перший голод було вгамовано і процес поспішного поглинання їжі перейшов у стадію повільного і вдумливого пережовування. – Минулої ночі мені знову наснився батько... Тепер я точно знаю, що він живий і ховається десь неподалік від того місця, на якому небесний архістратиг вручив йому священну корогву. Ду-

маю, нам слід не зволікаючи, розшукати його.

– Відшукати батька – свята справа, – погодився опричник. – Більш того, синівський обов’язок. Але... вважайте мене тупою колодою... я не збагну, чим це допоможе в пошуках викраденої реліквії?

– Точно не знаю, – широко відповів Куниця. – Тільки не вірю я, що все так просто. Батько багато чого бачив і життєвою та військовою кмітливістю міг багатьох за пояс заткнути. Не міг він не здогадуватися, що коли вороги дізнаються про реліквію, то, після звістки про загибель Тимофія Куниці, в першу чергу підуть до рідних. Ні... Батько мав щось хитріше придумати, ніж відіслати ангельську хоругву додому, навіть заховавши її у стару кульбаку. І так дивно, що досі нікому не прийшло в голову випатрати сідло.

– Може, тому й не прийшло, – заперечив Орлов, – що й інші, як ти, вирішили, ніби такий вчинок надто безглуздий?

– Ну, добре, нехай. Але ж всі ці речі могли просто не потрапити до Михайлівки. Ті самі товариші батька, котрим він їх вручив, могли і самі згинути. Мало яке лихо чигає на людей у Дикому Полі?

– Значить, іншого вибору не було. Довелося ризикнути...

– Ось-ось... – кивнув Тарас у такт своїм думкам. – До чого я і веду. Достеменно нічого невідомо. І поки батько сам не розповість, що і як трапилося, ми – можемо тільки гадати.

– Добре, – погодився Небаба. – Знаєш, де шукати те місце? Бачив уві сні якісь характерні прикмети? Зможеш роз-

пізнати?

– На жаль... – похитав головою Куниця. – Але, впевнений, що як зуміємо відшукати когось із тих козаків, хто був з моїм батьком в останньому бою, – вони нам його вкажуть.

– А цих де шукати?

– Де ж іще шукати запорожця, як не в Січі? – знизав плечима Тарас. – Там або їх самих застанемо, або щось дізнаємось.

– Що ж... можна і на Січ махнути. Галлія хоч і не покійний отаман Терн-Кобилецький, Царство йому Небесне, але кобилка з неї нітрохи не гірша за Примару вийшла. За кілька днів домчить. Як вважаєш, дівонько? Впораєшся? – Небаба трохи глузливо легенько тицьнув шаманку ліктем у м'який бочок. – Жінкам все одно в Кіш дороги немає, а кобилці – ласкаво просимо.

– Якщо пан отаман накаже... – спокійно відповіла та. – Але, мені здається, що скакати аж за пороги немає резону.

– З чого б це? – поцікавився Тарас.

– Бо кожен, хто може тримати в руках зброю, як тільки дізнається, що Орда рушила до Хотинської фортеці, поспішить під її стіни. Ось там ви і знайдете всіх, кого шукаєте.

– Приємно, коли жінка не тільки гарна, але й розумна... – погодився з її доводами Василь. – Слушне припущення. А головне, Хотин до нас не тільки ближче, але й по дорозі... Подивимось, оцінимо обстановку. Ну, а не зустрінемо, кого шукаємо – рушимо далі.

– Що ж, ось і вирішили... – плеснув по колінах Куниця. –
Лягаємо спати, а досвіту... в дорогу. І знаєте що, друзі? У ме-
не таке відчуття, вірніше, я – переконаний: у нечисті сьогодні-
ні немає причини для торжества... А вся ця таємнича історія
тільки починається...

* * *

Гірше за нашестя сарани може бути тільки тривала посу-
ха.

Сліпучо-пекельне липнєве сонце безжально підім'яло під
себе степ, обдаючи нестерпним жаром її оголені простори.
Зневоднена земля в пошуках вологи зазміїлася глибокими
тріщинами, що місцями сягали аршинної глибини. Навіть
змілілі річки відділилися від власних зів'ялих берегів широ-
кими смугами скам'янілого намулу, жадібно приберігаючи
для себе залишки води. Високі, в людський зріст трави, як
стій, пересихали в колюче тверде сіно, котрим нехтували на-
віть голодні коні. Досить було однієї блискавки або вуглин-
ки, яка б відкотилася від вогнища, щоб запалахкотів вогонь
і випустив на привілля пожежу. Жадібну і безпощадну, що
знищує на своєму шляху все живе і поглинає степові версти
швидше за найпрудкішого скакуна.

У нескінченній низці літ, ось уже вкотре, Дике Поле за-
синало і вмирало, щоб неодмінно прокинутися після першо-
го ж доторку до його зашкарублої шкіри цілющого гарапни-

ка, звітого з дощових струменів. Але зараз – у розплавлених спекою небесах – не було жодної хмарини. Навіть легкої напівпрозорої димки. І від цієї нестерпної спеки увесь степ немов вимер, ховаючись по норах і гніздах, в очікуванні вечірньої прохолоди. Зачаїлося все живе... Окрім людей.

У кінці липня, року одна тисяча шістсот якогось від Різдва Христового, далеко вже по полудню, в напрямку найближчої переправи, до правого берега Дніпра повільно наближався великий загін кінноти.

Дивне то було воїнство. Зодягнені у вивернуті наверх вовною короткі і неабияк потерті кожухи, озброєні здебільшого саморобними луками і прив'язаними плетеною шкіряною линвою до ціпків кінськими щелепами, вершники так спритно сиділи на своїх низькорослих, волохатих кониках, що здавалися з ними єдиним цілим. А маленькі розкосі очиці воїнів з однаковою жадібністю поблискували з-під низько нахлобучених малахаїв.

Кримчаки! Людолови...

На чолі чамбулу на породистому високому і тонконогому аргмаку їхав молодий хлопець, що заледве міг називатися не дїтваком, а парубком. І хоч він напускав на себе гордовиту байдужість, щосили намагаючись виглядати значуще, його кругле і безвусе обличчя так і променіло від щастя і радості. Молодший син Великого хана, повелителя Кримської і Буджацької орди Джанибек-Гірея, юний Салах-Гірей йшов на Русь брати свій перший ясир.

На відміну від більшості воїнів очолюваного загону, молодий хан був зодягнений не в овечий козушок, а в багатий, рясно розшитий срібними нитками халат. І ефес заткнутого за широкий пас дорогого хівинського ятагана грав хоч і не надто великими, але справжніми самоцвітами. Час від часу юнак поглядав на всі боки з такою вищістю, наче всеньке Дике Поле належало йому одному, і копита коня юного Гірея ступали тут по праву завойовника або першопрохідника.

На відстані польоту стріли, навколо витягнутого довгою змією чамбулу, вишукуючи раптову здобич і можливу козацьку засідку, носилися парні роз'їзди, а попереду – загін охороняв десяток Сухого Ібрагіма. Та Салах-Гірей звертав на них уваги не більш, ніж на ширяючого в небі орла. А то і менше... Адже птаха була вільною, а всі воїни загону належали до роду Баурджі – давніх данників хана, що на час походу стали рабами його сина.

Справжніх воїнів, які пройшли бодай одну битву, зуміли набрати лише на десятників. Перший набіг молодшого сина – подія важлива й почесна, але важка, кровопролитна і не обіцяє здобичі. Тим паче, напередодні Великого походу. Ось і відправляли стійбища за покликом хана в безбунчужний похід тих, кого було не надто шкода. Останніх синів з багатодітних сімей; незугарних слуг; неплатоспроможних боржників; пастухів, що дожили до сивин і вирішили, поки дряхлість остаточно не прикувала їх до стійбища, хоч раз у житті спробувати військового щастя. З тієї ж причини не су-

проводжував чамбул ні бойовий шаман, ні навіть перволіток, щойно прийнятий в чародійську науку.

У цьому була сувора правда життя, вистраждана віковим досвідом кочового і войовничого народу. Зуміє молодий хан, навіть з таким слабким загоном, повернутися з ясиром, – значить, боги прихильні, і його правління принесе роду достаток і благоденство. А загине – так тому і бути – невелика втрата. Ні він сам, ні його воїни.

Замикав чамбул, що звивався по курній дорозі немов розмотаний аркан, ще один самотній вершник. Упевнена постава, недорогий, але добротний обладунок, швидкий погляд і помічене кількома рубцями обличчя, видавали в ньому бувалого воїна. Це Кучум – вихователь молодого хана і наставник у ратній науці. Аталик, приставлений до Салах-Гірея змалку. І, якщо його вихованець не зможе пройти випробування, аталика чекає смерть. Як не складе голову в бою, то помре від рук ката. Поганий наставник нікому не потрібен.

Ось він уважно роздивився, потримав над головою послонявленний палець, подивився на сонце з-під приставленої до чола долоні, а потім торкнув свого бахмата шенкелями і погнав навздогін молодого хана.

– Накажи зупинити загін, мій повелителю! – крикнув ще здалеку, тим характерним для бувалого воїна гортанним голосом, котрий чутно здалеку, але не створює відлуння навіть у горах.

– Що трапилося, Кучум? – притримав коня юнак.

– Хоч мій пан уже давно переступив той поріг, коли потребував порад, я все ж наслідуюся нагадати, що до Тивільжанського броду залишилося не більше пари верст.

– Дякую за турботу, аталик, але не можна нагадати те, що не забуто... – гордовито відповів молодик. – Невже мій наставник думає, що я не знаю, куди веду чамбул?

– Ні, світоч моїх очей, я так не думаю, – з легким поклоном спокійно відповів бувалий воїн. – Але ти досі не віддав розпорядження стати на відпочинок. От я і наважився порушити твої думки.

– Не розумію, чому ти хочеш зупинити мене на півдорозі до слави?! – здивувався юнак. Адже він уже бачив себе з виблискуючим у руці ятаганом, яким наліво і направо рубає русяві голови гяурів. Уява юнака жваво малювала йому захоплені селища, гори золота і самоцвітів... У його обіймах звивалися прекрасні полонянки... І раптом – затримка, нарочито придумана прискіпливим наставником.

– Тому що сутінки ще тільки-но почали опускатися на степ, і якщо ми будемо рухатися далі, то будемо біля броду задовго до настання темряви. А уруси пильно стережуть свої землі. Козаків можна ненавидіти, але нехтувати їхніми дозорами не можна.

– Вовк полюбляє темряву?

– Саме так, мій повелителю, – зобразив уклін аталик. – Слова, сказані твоїм прославленим прадідом, нехай стануть провідною зіркою для всіх правовірних воїнів на шляху до

звятияги. Я вже досить старий і тому не такий безстрашний, як мій пан, а окрім того – давненько не був тут...

– Чого ти хочеш, Кучум? Кажи зрозуміліше!

– Перш ніж сунутися до переправи, відправ на берег чату Ібрагіма. Нехай погляне, що там і як? Мені спокійніше буде.

Юнак на мить задумався, похитуючи головою в такт власним роздумам, а потім підняв правицю із затиснутим у кулаці нагаєм. Крутнув над головою і рвучко опустив. Чамбул з деяким уповільненням зупинився, а десятники галопом кинулися до хана за наказами.

– Тут десь поруч, трохи лівіше, повинен бути невеликий байрак, – підказав аталік.

– Ні, – рішуче відмахнувся Салах-Гірей. – Навіщо? Ховатися нам немає від кого. А довго чекати не доведеться. Переправимося на урський берег ще цієї ночі... – глянув на десятників і віддав наказ: – Вислати до броду розвідників. Виставити дозорних. Решті – відпочивати. Коней розсідлати і напоїти. Води не шкодувати. Річка поруч. Вогонь не розводити. Чекаємо настання сутінків. Усе. Аллах з нами.

– Аллах з нами...

Десятники низько вклонилися і розсипалися по загону, а незабаром тільки з висоти пташиного польоту можна було помітити серед зів'ялої трави чотири сотні дримаючих коней і дві – людей.

Юний хан розлігся горілиць на розстеленому слугою килимі, підклавши під голову м'яку подушку, а поруч – на га-

рлячу, як натоплена піч, землю – присів аталік.

– Хочеш ще щось сказати, Кучум? – зауважив нерішучість на обличчі старого воїна хан. – Говори. Мої вуха завжди відкриті для твоїх слів.

– Навіть не знаю, як пояснити... – почав той. – Тим паче, що я сам радив звернути чамбул до Тивільжану...

– А тепер твоє рішення змінилося?

– Не подумай, світоч очей моїх, ніби в душу старого воїна закрався страх і що я вірю передчуттям більше ніж розуму. Але тривожні думки виникають не на порожньому місці, а виписані по моїй шкурі козацькими шаблями.

– Ні мій батько, ні я сам ніколи не сумнівалися в твоїй хоробрості, шановний Кучум. Що ж стосується твого досвіду, то довго доведеться шукати в наших степах багатура, котрий знає про хитрощі запорожців більше ніж ти. Кажи, що турбує твій дух?

– На Тивільжанську переправу не можна йти, повелителю. Там нас чекатимуть!

– Ну і що? Ти сам розповідав, що козаки ніколи не тримаються великими загонами. Так чим нам перешкодить жменька гяурів? Виріжемо стільки, скільки зможемо, а інших – візьмемо в полон. Нам потрібні сильні раби...

– На жаль, це не так легко зробити, достойний Салах-Гірей. Козаки добре озброєні і до бою звичні. Багато твоїх воїнів загине. Тоді як старий хан найбільше пишався би сином, якщо б той і ясир багатий привів, і загін зберіг.

Як і личить істинно великому воїнові. Тому нам слід не влізаючи у бійку, непомітно перебраться на лівий берег і захопити зненацька якесь селище. Не бідне, але і не дуже велике. А якщо з запорізьким дозором зчепимося, – непомітно підібратися не вдасться. Нас усюди будуть виглядати. Седмиці дві по байраках доведеться таїтися, доки тривога стихне. А загін не брав припасів на тривалий похід... Але і це ще півбіди. Якщо козаки помітять нас, то пропустивши зараз, можуть перестріти на зворотному шляху. Коли ми з ясиром повертатися будемо. Ось тому я і вважаю, що краще обійти переправу стороною. Вище за течією, в двох кінних переходах, є ще один брід. Він не такий зручний, як Тивільжанський, зате про нього мало хто знає, а значить – і стережуть не так ретельно. Тож, якщо буде на те милість Аллаха, там ми перейдемо річку непоміченими.

Салах-Гірей розумів, що порада досвідченого аталика слушна, але йому вже набридли затримки. І гарячість юності брала верх над розсудливістю, що явно читалося по обличчю молодого хана. Він уже почав підбирати слова, якими, крім прямого наказу, зміг би переконати наставника в безпідставності тривоги, коли почувся тупіт копит. А за мить один з дозорних круто осадив коня і, птахом злетівши на землю, впав до ніг хана.

– Чота Ібрагіма зловила гяура, мій повелителю! – видихнув гонець.

«Мій перший бранець!» – блиснула радісна думка в голові

юнака, але він не подав виду, а, навпаки, вдавано байдуже промовив:

– Так ведіть його сюди... Послухаємо, що розповість.

– Слухаюсь, мій повелитель. Тільки він... – воїн зам'явся.

– Що?

– Дивний він якийсь.

– Говори зрозуміліше! – невдоволено grimнув на гінця

Кучум.

– З'явився невідомо звідки... і тікати не став, коли ми до нього кинулися... А всього майна при ньому – старе сідло.

– Коня не вберіг, от і осідлав себе, – зареготав Салах-Гірей. – А тікати не став, тому що заціпенів з переляку... і забув себе пришпорити.

– Га-га-га! – улесливо розсміялися всі навколо з нехитрого жарту.

– Ні, мій пане... не схоже... – заперечливо похитав головою воїн, коли сміх вщух. – Я гадаю, цей гяур і самого шайтана не боїться. А найдивніше, він одразу попросив відвести його до тебе.

– До мене?!

– Саме так, повелителю. Сказав: «Проведіть мене до Салах-Гірея. У мене до нього важлива розмова є...»

Юнак здивовано моргнув і глянув на аталика. Цей похід готувався з усіма необхідними пересторогами. А тому поява у бродів дивного гяура, котрий очікував саме його загін, насторожував.

– Що тут гадати? – відповів на німе запитання Кучум, здивований не менше за свого вельможного учня. – Нехай приведуть бранця... Він сам усе і розповість.

– Як накажете... – вклонився гонець, одним стрибком злетів у сідло й погнав до дозору. І незабаром повернувся в супроводі ще двох нукерів, котрі привезли жалюгідного, щуплого чоловічка і кинули його, як сніп соломи, до ніг Салах-Гірея. А поруч – стару кульбаку. Зовсім негодящу, сильно пошарпану та розпороту на швах.

Від незнайомця смерділо так гидко і дивно, ніби перед Салах-Гіреєм стояла не людина, а трухлявий пень, побитий гниллю і рясно порослий поганками. Розчавленими поганками...

Дивний гяур був одягнений в страшенне лахміття, його обличчя по самісінькі брови вкривала густа нечесана поросль кольору мокрої іржі. А з цих заростей на хана поблискувала пара хитрих і нахабних, як у тхора, очей.

– Хто такий? Куди йшов? Звідки? Відповідай! – грізно кинув Кучум, для переконливості трохи оголюючи шаблю, а потім з тріском заганяючи клинок назад у піхви.

– Тутешній я, – знизав плечима чоловічок, від чого сморід гнилизни і тліну зробився геть нестерпним. – Прозиваюся Паньком, а йшов я до вельмишановного Салах-Гірея, щоб запропонувати йому свою допомогу. В обмін на спілку...

– Яку ще спілку? – дещо сторопів від такого неймовірного нахабства юнак.

– Відомо мені, що Великий хан відправив тебе попереду всієї орди, за першим ясиром. А також відаю, що як повернешся переможцем, то тебе очікуватимуть великі почесті і славне майбутнє. Але якщо не виправдаєш надій Великого хана – краще тобі, молодий багатур, у бою загинути та навіки в степу залишитися. Вірно? – Панько гостро глянув в очі юнака і, побачивши відповідь, продовжив: – А мені якраз такого спільника і треба. Про священну реліквію гяурів, мабуть, чув? За яку султан щедро нагородити обіцяв?

Салах-Гірей мимоволі кивнув.

– Ось і добре. Є у мене задумка, як святиню дістати, але сам не втну. Тому й пропоную свою допомогу в обмін на твою підтримку. Не сумнівайся, молодий хан, якщо зробимо все вправно – то і ясир хороший візьмеш, і воїнів уберегти зумієш. В орду повернешся з великою славою і багатством. У стійбищах стануть складати пісні про твою доблесть і мудрість. Чоловіки – шанобливо кланятимуться. Кращі батери стануть проситися під твій бунчук, коли ти вирішиш зібрати наступний похід. І не тільки по праву народження, а з поваги і віри в твоє неймовірне везіння... Вся слава і здобич тобі дістануться, щоб мене в святій купелі на Йордань викупали.

Забобонні татари насторожено Perezирнулися.

– Шайтан, – прошепотів аталік, роблячи пальцями «козу». Жест, що за повір'ям, має силу відганяти злих духів.

– Так, ні... – недбало відмахнувся дивний чоловічок. –

Шайтани, демони та джини більше вашому Аллаху та його пророку Магомету прислужують. Тобто, паскудять. А в православ'ї... – при цьому він з страхом скосив очі на небо, ніби боявся звідти разючої блискавки і, трохи притишивши голос, закінчив: –...істот, подібних до мене, називають бісами, або чортами. Або й зовсім просто – нечистим, лукавим. Босоркуном ще... Хоча мені самому більше ім'я Панько подобається. Рудий Панько... Але годі про мене. Скажи краще, яким буде твоє рішення і воля, Салах-Гірей, син Махмуда? Вдаримо по руках?

Зухвала, панібратська поведінка неймовірно смердючого і, судячи з усього, божевільного гяура настільки обурили молодого хана, що разом вивели із заціпеніння. Він схопився на ноги і гукнув нукерам:

– А ну, причешіть цю баранячу падлину проти шерсті! Так жорсткіше! Не шкодуйте канчуків! Щоб не забувався, з ким говорить!

Воїни негайно виконали наказ, і два батога одночасно потягнули Панька по щуплій спині.

– Ой, ой, ой! – заверещав той від болю, а потім люто повів очима з одного нукера на іншого. – Щоб вам до землі прирости, бовдури голомозі! – і якимось дивно махнув лівою рукою. Потім ступив вперед і нахилився до самого обличчя сивого аталика. – Кучум-ага, заспокій свого надто запального учня. Я ж до вас з миром прийшов, а він мене, немов пса шолудивого – батогами велів частувати... Не добре це, неправильно.

– Та як ти смієш, смердючий шматок лайна?! – аж підско-
чив Салах-Гірей. – Гей, ви, чого застигли?! Хапайте гяура і
провчіть, як слід!

Але вірні нукери навіть не поворухнулися, а тільки вит-
ріщалися з жахом в очах і, мов риби, беззвучно роззявляли
роти.

Панько криво посміхнувся, вишкіривши білі та гострі,
немов вовчі ікла, зуби і несподівано статечно звелів:

– Сядь, Салах! Поводься, як годиться нащадку славного
роду Гіреїв, воїну і майбутньому повелителю орди! Не роби-
ся схожим на примхливу молодицю при надії! Якщо хочеш
повернутися до батька з пошаною і багатим ясиром, слухай
мене! Але, якщо вважаєш, що опанував всі знання і досвід,
то мені тут робити нічого... пропадайте... Ібліс з вами!

Втручання навченого життям наставника не знадобило-
ся. Побачивши настільки різючі зміни в поведінці дивного
незнайомця, молодий татарин так розгубився, що ледь не ки-
нувся навтьоки. Але в останню мить зумів впоратися з неро-
зумною панікою і залишився на місці. Будучи забобонним,
як і всі кочівники, Салах-Гірей зрозумів, що бачить перед
собою когось, чия надприродна могутність буде сильніша за
ханську владу. І непоказний зовнішній вигляд всього лише
маска...

– Добре, Панько-ага, – промимрив тихо юнак. – Я готовий
вислухати твою мудру пораду...

– От і добре, – задоволено кивнув чорт, підійшов ближче

і присів на своє сідло. – Нічого непомірного в моїх словах не буде. Власне, і не радити я хочу, а просто запропонувати невелику допомогу. Зачекайте тут до півночі, а потім йдіть до броду і нічого не бійтеся. Козацька чата буде міцно спати.

– Хіба таке можливо? – недовірливо перепитав Кучум. – Якщо запорожці стережуть переправу, то роблять це, як належить. Заснути на посту для січовика – вічна ганьба і безчестя! Гірше – лише відверте боягузтво. За таку провину в Січі навіть пояснень слухати не будуть. Як не скарають на горло, то копняками проженуть з товариства, немов шолудивого пса!

– А ось це вже мій клопіт, шановний Кучум-ага. Я і так надто багато сказав...

– І все-таки, поясни, шайтан гяурів, чому ми повинні тобі вірити? – не дав переконати себе цілком бувалий воїн. – А може, все якраз навпаки? Ти нас у засідку заманюєш? Ми в річку увійдемо, а козаки нас з берега мушкетним вогнем і привітають.

– Життя прожив, а розуму не нажив, – буркнув Панько. – Навіщо мені вас кудись заманювати, якщо ви і так ніби на долоні... Бери голими руками. І коли б я був запорізьким спостерігачем, то за той час, поки ми лясні точимо, чамбул вже б давно оточили і перестріляли, як куріпок. Одне слово – годі з пустого в порожнє переливати. Будемо вважати, що домовилися, вірно, Салах? І теє... постарайтеся не затримуватися. Надовго навіть я козаків приспати не зможу. З першими

півнями дозорні прокинуться.

Сказавши все це, він зробив якийсь невловимий рух пальцями і пильно подивився юному ханові в очі. Той сіпнувся і поспішно відвів погляд.

– Я вірю тобі, шайтан... – відказав трохи згодом. – І задля того, щоб Великий хан міг пишатися сином, зроблю все так, як ти радиш.

– Чудово... – Рудий Панько піднявся з землі. – Будь певен, Салах-Гірей, що не пошкодуєш про прийняте рішення. Слава і почесні чекають на тебе так само неминуче, як близький захід сонця. Ну, я пішов виконувати свою частину домовленості, а ви не поспішайте, але й не зволікайте! Пам'ятайте: північ – найкращий час.

Промовивши це, Панько підхопив з землі свою кульбаку, ступив трохи вбік, і в ту ж мить сильний порив вітру сипнув татарам порохом в очі. А коли ті протерли повіки і змогли роззирнутися, то за несподіваним союзником вже й слід прохолов.

– Гей! Панько-ага! А як же мої нукери?! – вигукнув з досадою Салах-Гірей, але вже і сам бачив, що знерухомлені чарами воїни разом з усіма протирають очі.

– Шайтан! – з упевненістю сказав Кучум і зашепотів слова Корану, які повинні захищати правовірного від підступів нечистої сили.

А молодий хан подумав:

«Що ж, якщо знадобиться, – я не тільки з шайтаном, але

і з мангусом пристав би до спілки... Я зобов'язаний за будь-яку ціну досягти успіху! А якщо привезу в Орду не просто здобич, а священну реліквію християн – тоді батько зможе по праву пишатися мною. І заради цього я на все згоден. А там – подивимося!.. Невже не зможу розплатитися з нечистим? Душа правовірного мусульманина християнському бісу навряд чи потрібна, а душі полонених гяурів нехай хоч сотнями... тисячами забирає, рабові вона без потреби...»

Розділ третій

Сутінки, прохолодні і вологі, мов собачий ніс, для степу, змореного літньою спекою, стали цілющим бальзамом, дбайливо накладеним на роз'ятрену рану. А коли вмите вечірньої росю і усіяне блискітками, немов дівчина на вечорницях, небо низько схилилося до дримаючої землі, все закутала легка, приємна тиша, що навіває солодкий сон під заколисуючий передзвін коників-цвіркунів. Жодна билина, жоден листочок не колихнуться без потреби. Навіть млявий вітерець не сміє дихнути. Заб'ється десь у байраках і принишкне, завмре до світанку...

У такий час добре лежати в пахучих травах, дивитися на величезні, змовницьки підморгуючі зорі та мріяти...

Про що?

Та про що завгодно! Слава богу, у кожної людини знайдеться хоча б одна заповітна мрія!

Ось і зараз, на лівому березі Дніпра, навпроти островів Тивільжан та Перун, на невисокій могилі сидить молодий козак. Очі у хлопця заплющені, по затемнених юнацьким пушком губах блукає посмішка, і хоч рукою він при цьому погладжує лежачого поруч здоровенного гепарда, явно не шум битви чи переможні походи сняться молодому запорожцеві, а щось бажаніше і приємніше на дотик, ніж м'яке хутро звіра.

Це Остап Байбуз – низовий козак і, незважаючи на юний

вік, уже рік як не запорізький новик, а повний товариш Корсунського куреня... Він, Семен Лис і Максим Гарбуз – головна чата біля Тивільжанської переправи. Сьогодні, в час від півночі і до світанку – пильнувати за тим, щоб під покровом темряви через річку не переправилися супостати, випало саме Остапу. А його старші товариші, загорнувшись в кінські попони, повлягалися спати з протилежного боку могили подалі від вогкості і комарів. Там же руками дозорних збудовано і просторий курінь, – але в таку ласкаву ніч лізти в задушливе нутро зміг би хіба божевільний.

Неподалік, тримаючись поблизу відблисків тліючого в вогнищі жару, пасуться козацькі коні. Розумних тварин і стриножувати немає потреби – самі далеко не відійдуть. Знають, що людина, хоч і муляє спину сідлом, а губи – вудилами, проте і від вовків захистить, і нагодує. Особливо взимку, коли в закуреному снігами степу голодно і холодно.

Вартовий зручно розлігся біля «фігури» (високої тринози із товстих жердин, увінчаної, мов тин горщиком, величезним снопом із щедро облитого смолою очерету) і мріє! Але не на шкоду службі, як може здатися, а доручивши спостереження за бродом чуттю вірного Пайди, чий ніс і слух куди гостріші за людський зір. Гепард добре знає, що на тому березі починається чужий степ... Що саме звідти приходять пропахлі сумішшю диму, баранячого жиру і кінського поту смертельні вороги його товариша і господаря.

Думка про ворогів, що на мить промайнула в голові звіра,

змусила Пайду најачити загривок і невдоволено загарчати.

У цю ж мить молодий запорожець відкрив очі і рвучко підвівся, насторожено прислухаючись до нічних звуків. Але на річці все спокійно... Не тільки рибина не плюсне, але навіть тінь не закриває яскраві зірки, що відбиваються у воді.

– Привиділося тобі, Пайдо... – бурчить невдоволено Остап. – Такий гарний сон не дав додивитися, сполохав. Ну, та нехай, чого там. Служба – не тітка. Перекусимо, чи що, як не спиться?

Байбуз знову зручно вмовстився і вийняв з-за пазухи житній калач. Гепард тут же піднявся, повернув круглу голову до козака і прийнявся.

– Що, утроба ненаситна, знову зголоднів? Тримай... – посміхнувся Байбуз і простягнув чотириногому товаришеві на долоні пайду хліба. Майже таку, як той окраєць, що дав гепардові кличку.

Шість років тому, побачивши в руках Остапа повискуюче цуценя гепарда, курінний кухар заявив, що не стане годувати звіря за рахунок товариства. Вистачить на Запоріжжі нахлібників і без диких котів. Але отаман засміявся і сказав, що курінь не збідніє на пайду хліба, а щеня – гляди, ще й у нагоді стане. І як у воду дивився. Не було в Січі надійнішої варті і більш вдалих мисливців, ніж та ватага, до якої приєднувалися Байбуз з вірним Пайдою.

– Бери, чого ти? – здивувався Остап, бачачи, що гепард не звертає уваги на гостинець, а продовжує неспокійно при-

нюхуватися.

– Тихо ж навколо? Чи й справді чуєш щось? – здивувався козак, недовірливо прислухаючись до завмерлої ночі. Але, про всяк випадок, сховав хліб і взяв у руки шаблю.

– Чужий? Ворог? – перепитав пошепки. У відповідь Пайда неголосно завуркотів, а кінчик хвоста звіра смикнувся, виказуючи стримане роздратування.

Повний місяць буквально тільки що виповз на небо і досить яскраво висвітлив усе навколо, але як Остап не напружував очі, на спокійному плесі Дніпра видно було тільки відблиски звичайного ряботиння від граючого під верхом малька.

– Нудишся? – Байбуз поплескав за вуха звіра, але Пайда не піддався улюбленим пестошам, а відскочив убік і беззвучно вишкірив ікла, не зводячи очей з прихованого в нічній темряві берега.

– Он як? – Остап вдруجه підвівся і приготувався. Така поведінка гепарда могла означати тільки одне: берегом йде чужий.

– Тихо, Пайда! Лежати!

Гепард припав до землі, як перед стрибком, і завмер.

Остап теж терпляче чекав, готовий до будь-якої несподіванки. Пройшла мить, друга, третя... Серце тривожно прискорило біг, але тишу чи не порушує жоден сторонній звук. Молодий козак, вже зовсім заспокоївшись, вирішив гримнути на звіра, і саме в цей момент почув кроки. Йшла одна лю-

дина. Наближалася, човгаючи по землі, стомлено шаркаючи ногами й особливо не криючись, – але хто знає? Тому Байбуз кличе гепарда і разом з ним тихо задкує за могилу. Ближче до товаришів. Вночі жодна обережність не буде надмірною.

Козак ще раз, про всяк випадок, кинув погляд на брід, але у Дніпрі, як і раніше, тільки зорі плескалися...

Товариші, широко розметавшись – місця вистачає, шумно сопуть уві сні. Вогненно-рудий і гостроносий Лис ще й похропує, а вже посивілий та худий, як жердина, Гарбуз – солодко прицмокує губами, немов цицьку смокче.

– Семене! Максиме! Вставайте! – прошепотів на вухо кожному Остап. – Когось дідько посеред ночі до нас у гості несе... Берегом суне!.. І його запах не подобається Пайді.

Обидва козаки, цілковито навіть не прокинувшись, звично схопилися за зброю і поповзли подалі від вогню. Якщо хто зі своїх заплутав, то показатися йому ніколи не пізно, а ворогові краще не знати, скільки тут козаків.

– Пугу, пугу, пугу! – тричі, за прадавнім козацьким звичаєм, доноситься тим часом від фігури голос невидимої в темряві людини. І після хвилини мовчання лунає знову:

– Агов! Є поруч жива душа, чи відблиск багаття мені ввижається? Відгукніться, люди добрі! Я свій!

– Пугу, пугу, пугу... – згідно з тим же звичаєм, відповідає Байбуз, потім встає і, поклавши руку на ефес шаблі, строго запитує: – Кому це вночі на місці не сидиться? Опівночі добрі люди по світу не блукають.

– Козак з Лугу! А щодо пізньої чи ранньої пори... – тихіше, але впевнено відповів голос все ще невидимого людини. – Повір мені, братику: коли біжиш з неволі, на час не зважаєш і на сонце не дивишся. Навіть, якщо бусурмани тебе ще не засліпили...

Байбуз полегшено зітхнув і поплескав по холці гепарда.

– Це свій, Пайдо. Свій! А ти, земляче, підходь ближче до вогню, не бійся. Звір ручний, без наказу не зачепить...

Людська постать чітко вимальовується на тлі зоряного неба, але не поспішає наближатися. Біглий невільник теж хоче упевнитися, що біля багаття дійсно запорожці, а не харцизи. І тільки через деякий час, сугулячись під вагою старої кульбаки і від того здаючись ще нижчим, з темряви виступає миршавий, трохи кособокий чоловічок. Зодягнений в таке упосліджене і смердюче лахміття, що і дивитися бридко.

– Сало, гу-гу! – привітався несподівано глухо й невиразно, немов перекочував язиком у роті жменю гороху.

– Слава навіки Богу нашому, – відповів, не замислюючись, Байбуз. Людям взагалі властиво чути те, що їм хочеться, а не промовлені слова. Тим паче, коли звуки видаються звичними і відповідають моменту. – Сідай до вогню, незнайомцю, будь ласкавий. В ногах правди немає.

– Не перечитиму... – пробурчав чоловічок, поклав поруч з багаттям свою ношу і досить незручно присів на сідло зверху, простягаючи до вогнища задубілі руки і ноги. – Всю правду люди давно засунули в те місце, звідки ці самі ноги і ви-

ростають. Залишилась тільки кривда.

Остап ввічливо хмикнув і, бачачи, що Пайда, – хоч і продовжував принохуватися до незнайомця, від якого йшов ще той дух, – сумирно вмовстився поруч, чого розумний звір ніколи б не зробив, відчуваючи загрозу, підняв угору руки, даючи знак товаришам.

Лис та Гарбуз вийшли із засідки і теж підсіли до вогню. Чуттю гепарда козаки довіряли беззастережно. І якщо Пайда лежить спокійно, значить, небезпеки немає.

– Та хіба ж я схожий на бусурмана, панове запорожці? – ображено скривився чоловічок.

– Береженого і Бог береже, – розважливо відповів Лис, міцний, високого зросту двадцятирічний парубок, з ниточкою рудих вусів під носом і такого ж кольору пишним оселедцем на виголеній голові. І додав, звертаючись до незнайомця: – Ти сам, з усього видно, людина бувала і досхочу лиха натерпівся, тому інших, за розумну обережність, картати не повинен. Нагодуй гостя, Остапе. Бачиш, у людини від холоду та голоду очі, як у тхора, виблискують.

Від цих слів незнайомиць здригнувся, ніби його батогом по спині вперіщили, і квапливо опустив погляд.

– Можна і нагодувати, якщо гість не погребує нашою вечерєю, – відповів Байбуз і присунув ближче до гостя казанок із залишками загуслої і остаточно розіпрілої тетері.

– Такий вельможний пан, як я, і обгризеній кістці радий бував не раз, – спробував зобразити вдячну посмішку на об-

личчі гість, дістаючи з-за пазухи абияк вистругану ложку. Та чи то і справді занадто змерз, чи то з обличчям було щось негаразд, але гримаса, що викривила губи і пробилася назовні крізь нетрі заростей, походила більше на звіриний оскал, ніж на щиру посмішку.

Поспішно проковтнувши запропоновану козаками скупу вечерю, він обтер травною ложку, сунув її назад за пазуху і зашарудів там, наче шукав щось у лахмітті.

Козаки, посміхаючись, переглянулись між собою. Мовляв, дивіться, братці, риється за пазухою, немов багач у калитці, а у самого, напевно, окрім бліх і немає нічого. Та й блохи, мабуть, від такого життя давно на кращі «хліба» перебралися. Але незнайомиць не просто так марнував час, знав, що шукає – бо витягнув з-під одягу досить товстенький пакунок.

– Ось такий з мене козак, – промовив з неприхованою гордістю. – Сам голий, мов церковна миша, зате сідло і ложка своя. А також – папуша тютюну знайдеться... Та ще й не будь-якого самосаду. Справжній Трапезундський! Пригощайтесь, – урочисто простягнув згорток Гарбузові, по зовнішності і поважності манер визнаючи його старшим над рештою запорожців. – Закурйте... А я вам тим часом про своє безталання розповім.

– Дякую, – козак трохи гидливо розгорнув брудну ганчірку, просочену застарілим кінським потом і ще чимось, куди більш смердючим. І аж присвиснув від подиву, коли в його

руках опинився багатий замшевий кисет, вигадливо розшитий дрібними річковими перлами.

– Ось так цяцька, – присвиснув і Лис. – Та за такий кисет в базарний день можна пару жеребних кобил сторгувати.

– Можливо... – байдуже знизав плечима чоловічок. – Я в цьому мало розуміюся... Та й навіщо мені табун? Ось якщо б хто невелику пасіку запропонував, – він замріяно примружив очі. – Ех, людоньки, якби ви знали, яка в мене колись була пасіка, – він зажурено похитав головою. – Півсотні пнів... Усе з димом пустили, бусурмани кляті... Ага... – раптом схаменувся він. – Я ж так і не сказав свого імені... Рудим Паньком мене кличуть, або – Пасічником. Це кому як більше подобається, а мені – без різниці. Може, доводилося чути?

Козаки заперечно помотали чубами.

– Ну, то й грець з тим... – махнув рукою чоловічок. – Голова спухне якщо кожного, хто у Великім Лузі живе, знати і пам'ятати. Куріть, хлопці, куріть... Щоб дома не журилися, – захопився, бачачи, що козак не поспішає натоптувати люльку, а продовжує уважно розглядати кисет.

– Обов'язково, – пробурмотів Гарбуз, розпускаючи шнурівку і дістаючи з мішечка пучку тютюну. – Дивно, але здається мені, що я вже колись бачив схожу цяцянку. От тільки ніяк не пригадаю, в чийих руках.

– А ну, дай подивитися... – зацікавлено потягнувся до кисета Лис. Оглянув уважно і заперечливо похитав головою. –

Ні, не впізнаю... – Потім засунув пальці всередину і зі словами: – О, тут ще щось є! – видобув назовні великий натільний хрестик на товстому срібному ланцюжку.

– Цікаво! – здивовано вигукнув Гарбуз, оглядаючи Панька уважним поглядом з-під примружених повік. – Гм... Чого це ти, чоловіче добрий, хрестик не на шиї, як годиться християнинові, а в кisetі носиш? Чи це не твій? І ти його разом з кisetом з мертвого козака зняв? Від того і вишивка мені знайомою здалася? Признавайся, бісова душа! Та всю правду кажи, як на сповіді! Бо... – пригрозив кулаком, – ... гірше буде.

– Придумав таке, – з образою в голосі потягнувся за кisetом Панько. – Я ж не з церкви додому йду, а з бусурманського полону втік. Ніби не знаєш, що за хрестик на шиї там голову з плечей знімуть швидше, ніж чхнути вступиш. А в тютюн заховав, бо він для татарина нічого не вартий. І тому це найнадійніше місце, якщо хочеш уберегти від їхніх загребущих лап щось цінне. Зрозуміло? А тепер, віддавайте кiset, якщо віри мені немає...

– Ну, вибачай, Пасічник, – Лис примирливим жестом простягнув Рудому Паньку натільний хрестик. – Не хотіли образити. Але, погодься: дивно знаходити святу річ, заховану в тютюні? Тим паче, що ти вже на рідній землі. Міг би й пригадати...

Той щось невиразно пробурмотів у відповідь і демонстративно натягнув ланцюжок на шию, поверх лахміття, як піп

наперсний хрест поверх риз. Неначе хотів сказати: дивіться і більше не сумнівайтесь в тому, що перед вами щирий християнин! Принаймні запорожці подумали саме так.

А через пару хвилин козаки дружно натоптали чубуки, але не поспішали закурювати, ввічливо чекаючи, коли до них приєднається господар тютюну.

– На мене не чекайте, панове-товариші, – зрозумів Панько. – Я і від їжі вже так захмелів, ніби оковитої сьорбнув. Та й люльки у мене своєї немає. Завтра знайду підходящий корінь і виріжу... – потім вийняв з вогню тліючу гілочку і підніс Лисові.

Таке пояснення було зрозуміле: люлька не ложка – чужому ніхто власну не запропонує. Побратимові хіба, та й то. Запорожець співчутливо покивав, а потім прийняв вогонь і став розкурювати.

– А ти, хлопче, чого не пригощаєшся? – звернувся Рудий до Байбуза, помітивши, що парубок єдиний не потягнувся до кисета. – Не ображай... Я ж від щирого серця. Чи ти ще роками на козака не вийшов, і тобі матуся диміти не дозволяє? – піддів насмішкувато. – Куріть, братці, куріть... А я тим часом про себе повідаю. Якщо цікаво послухати...

Остап непевнено хмикнув, бо не любив смолити тютюн, а люльку носив лише для того, щоб надати вид бувалого козака. Але тепер, після такої шпильки, відмовлятися не став. Навіщо виставляти себе на посміховисько... й ображати хорошу людину? Хлопець невміло натоптав філігранно виріза-

ний дідом Карпом чубук, прикурив, затягнувся разок, так, щоб побачила вся компанія, і піднявся.

– Йду на варту... – пояснив Панькові. – Ми тут все ж не рибу ловимо, а в дозорі... Максиме, не забудь змінити на світанку.

Пайда, більше для порядку, ще раз рикнув на неприємного незнайомця і потужним стрибком метнувся за господарем. А Нечистий крадькома проводив їх настороженим поглядом, поки постаті молодого запорожця і негостинного звіра не сховались за вершиною могили.

– Не образишся, – запитав у Панька Лис, позіхаючи на весь рот, – якщо ми ще подрімаємо?

– Ой, прошу, не робіть собі клопоту через мене... – щиро відказав той. – Я і сам ледве на ногах тримаюся... Та й куди нам поспішати? Завтра буде день – встигнемо наговоритися.

– Щира правда, – кивнув Гарбуз. – Тоді бери Остапова попону і лягай, де хочеш. Хоч і в курінь забирайся, якщо змерз... Вранці, як скупаєшся, підберемо тобі щось з одягу, а то – прости Господи, дивитися соромно на твоє лахміття.

Панько ще раз сонно подякував запорожців за гостинність, загорнувся з головою в запропоновану попону і задрімав просто там, де сидів. Збоку мало здаватися: людина так стомилася, що вже і влягтися зручніше не в змозі. Дивлячись на нього, запорожці тільки головами співчутливо похитали. Як, мовляв, лиха доля небораку заїздила...

А ще за кілька хвилин і самі міцно та безтурботно послу-

ли. Занадто безтурботно і надто міцно...

Коли багаття погасло настільки, що жар в ньому ледь жеврів, Панько тихенько підвівся і підкрався до козаків.

– Агов! Пане Лис! Пане Гарбуз! – покликав голосно. – Гей, козаки! Спите, чи що?!

Але ті навіть не вухом не повели.

Тоді Панько нахилився ближче, якусь мить прислухався до їх розміреного дихання, а потім смикнув рудого козака за плече.

– Вставайте! Тривога! Татари!

Але Лис і не думав прокидатися.

Тоді плюгавий чоловічок щосили копнув запорожця під ребра і зло розсміявся, коли той, буркнувши щось невиразне, повернувся на інший бік.

– І що, панове запорожці, славні воїни, чи до вподоби вам моє частування?.. Хе-хе-хе... Тепер будете спати, поки татари розпеченим залізом вас не розбудять. Бач, що придумали – зі мною жартувати. Один ховає всякий непотріб в сідло, інші – каверзні питання ставлять... – примовляючи все це, Пасічник гидливо, немов бруд, двома пальцями, кривлячись і сопучи, як від зубного болю, стягнув з себе хрестик і знову запхав його в кисет.

– Ось так значно краще... – зітхнув полегшено і потершию. – Ф-фу, немов тисяча оскаженілих блощиць покусала... Думав, не витримаю. Ну, ви спіть, спіть. А я піду, гляну, як там ваш товариш?.. Сподіваюся, йому мій тютюн теж

сподобався.

Панько неспішно вибрався на вершину кургану, озирнувся і, вже не криючись, зареготав на повний голос. Остап Байбуз теж міцно спав, одурманений сонним зіллям, яким Панько щедро приправив тютюн.

Один лише Пайда шкірив ікла на чорта і тихо гарчав. Він би залюбки роздер на шматки це неприємне і смердюче створіння, але господар не віддавав такого наказу, а гепард ніколи б не посмів нападати на людину на власний розсуд. Незважаючи на всі недобрі флюїди, які звір відчував не гірше, ніж стійкий запах гнилості.

– Що витріщився? – плюнув у сторону гепарда Панько. – Хочеш сказати, що у тебе розуму більше, ніж у всіх господарів, разом узятих? Цілком можливо. І що з того? Все одно ти нічим їм не допоможеш... Скоро через брід переправляться татари Салах-Гірея і пов'яжуть козаків. Тільки, чого це я з тобою час марную? – схаменувся біс. – Зовсім здичавів, зі звіром, як з людиною розмовляти почав. Мабуть, і справді пора десь свій куток заводити. Хоч трохи в людській подобі пожити, а то – зовсім як нежить стану. А може, й справді, пасіку завести? Пасіка Рудого Панька – кращий мед на все Дике Поле! Га-га-га... А ще краще придорожню корчму відкрити? От виконаю завдання, обов'язково відпрошуся років на двісті у... – Нечистий забобонно кинув погляд собі за спину і смачно сплюнув через ліве плече. – Розмірявся... Милість заслужити треба. І хоч на цей раз наче все обмір-

кував як слід, раптом знову конфуз трапиться? Добре, хоч стало розуму подивитися спершу, що в сідлі зашито, а не кинувся на радощах до ніг... Навіть страшно подумати, що він би зі мною зробив. Паля і здерта живцем шкіра здалися б милосердям... – Рудий знову забобонно сплюнув. – О-хо-хо... Подивлюся, що доброго запорожці при собі возять, поки голомозі їх до нитки не обібрали. Може, придасться котра дрібничка у новому житті?..

І Панько, круто розвернувшись, швидким кроком попрямував до куреня.

* * *

Ледве сутула постать чорта зникла за пагорбом, як гепард жалібно заскиглив і став торсати міцно сплячого Байбуза, шарпаючи парубка зубами за жупан і шаровари. Але всі зусилля ні до чого не привели. Тоді звір схопив господаря за комір і потягнув до Дніпра. Незважаючи на те, що молодий запорожець важив удвічі, ніж антилопа, звичної здобичі гепарда, сильний звір доволі швидко приволік Остапа до води. Після чого забрів передніми лапами в річку і почав щось урчати і нявкати. Не надто голосно, але вимогливо, ще й час від часу з силою хвицаючи себе по боках хвостом. І не переставав доти, поки серед Дніпра не утворився невеликий вир, а в ньому не показалася дівоча постать.

Всім була вродлива дівчиця – і статтю, і обличчям, ось тіль-

ки шкіра її водянисто-блакитна більше нагадувала скляну вазу, заповнену водою, ніж живе тіло.

– Навіщо кликав, чотириногий братику? – позіхаючи, запитала бродниця. – У чому нужду маєш, що правом покликую скористався? На посуху не схоже... – позіхнула ще раз і пустотливо бризнула на гепарда водою.

Але Пайда тільки загарчав у відповідь.

– Ой, який тут красень! – вигукнула тим часом русалка, помітивши Байбуза. – На мертвого не схожий. Спить? Зараз я його поцілую, і стане сон у козака солодким-солодким, міцним-міцним... – і стала наближатися до берега.

Гепард блискавичним стрибком опинився між Байбузом і бродницею. Сердито заметеляв хвостом і вишкірив ікла.

– Що таке? – здивувалася річкова дівчина, вже зробивши крок на берег. – Ти захищаєш людину? Дивно, але цікаво. Невже ти через нього мене покликав, чотириногий брате? Тоді поясни, що я маю робити? Він не поранений, просто спить. До світанку і сам прокинеться.

Пайда нахилив до запорожця лобату голову і ніжно лизнув в обличчя.

– Хочеш його розбудити? – зрозуміла бродниця. – Але навіщо? – і знову повторила майже дослівно: – Злої магії я не відчуваю, а вранці козак прокинеться...

Гепард голосно пирхнув і ще раз лизнув Остапа, трохи посуваючись, щоб русалка змогла підійти до козака ближче.

– Он як! – звела здивовано брови, після того як поклала

прохолодну руку на чоло парубка, що аж пашіло жаром. – Тепер бачу, що без злого умислу не обійшлося. Тільки сонзілля це якесь дивне, не тутешнє... і не шкідливе. Голова, як встане, трохи поболить, ніби з перепою, та й усе.

Пайда коротко рикнув.

– Наполягаєш? Ну, нехай буде по-твоєму. Може, я і справді чогось не знаю або не розумію. Ой, розсердиться водяник, що я не в своє діло влізла, – зітхнула бродниця і струсила з кінчиків пальців кілька крапель води. Та так вправно, що дві з них впали на очі Остапові, а одна – найбільша, простісінько у привідкриті уста.

Допомогло... Байбуз, відпльовуючись і кашляючи, підхопився з землі, смачно вилаявся і... сором'язливо закліпав очима, почувши поруч дзвінкий дівочий сміх. Обернувся, щоб вибачитися, але бродниця настільки блискавично, що навіть Пайда не встиг помітити її руху, цмокнула хлопця в щоку, крутнулася на п'ятах і, пустотливо обдавши всіх снопом бризок, скочила в річку.

– Не дякуй, козаче... Будеш винен... Якщо не я, то одна з сестер обов'язково колись про борг нагадає! – крикнула на прощання, весело регочучи, і пропала в глибині.

Байбуз розгублено провів рукою по мокрому обличчю і похитав головою.

– Що за напасть? Невже я задрімав? От халепа... Добре, що не бачив ніхто. А то б і до кінця життя не відмився би від такої ганьби. Тільки, чому я на самому краю берега опи-

нився? Скотився з кургану чи що?..

Оглянувши сліди, Остап зумів би розібратися у тому, що трапилося, але в цей час з-за Дніпра долинуло тихе кінське іржання.

Забувши про все, вартовий кількома стрибками злетів на вершину пагорба, глянув у далечінь і завмер. У яскравому мерехтінні зірок, на далекій міліні, поміж островами Тивільжан і Перун, доволі чітко виднілося безліч коней та людей. Не менше кількох сотень... Людолови! Орда!

Страху Остап не відчув. Власне, нічого надзвичайного не трапилося. Саме для цього і поставлена козаками фігура біля броду, щоб вчасно помітити і попередити про появу татар. Але в будь-якому разі треба було квапитися, ворог неподалік і важлива кожна хвилина.

Байбуз голосно свиснув, жбурнув в товаришів каменем, що підвернувся під руку, і закричав на все горло:
– Лис! Максим! Вставайте! Татари! Тривога!

Але товариші навіть не поворухнулися, а гостя – Рудого Панька взагалі ніде не було видно.

Розуміючи, що кожна згаяна мить може коштувати життя – молодий запорожець вдався до жорстокого, але дієвого способу. Зачерпнув рукою з вогнища жменю тліючих жарин, роздмухав їх на долоні, і всипав за халяви товаришам. І поки ті, лаючись і розмахуючи обпеченими ногами, приходили до тями, побіг запалювати сигнальний вогонь на «фігурі».

Не відразу, але все ж біль, як раніше краплі води, переміг

зле чаклунство, й обидва козаки з криками заходилися стягувати чоботи.

– Зовсім здурів, Остапе?! – закричав обурено Максим. – Що ти виробляєш?!

– Якого дідька? – вторив йому Лис. – Збожеволів? Ось постривай! Зараз я тобі задам перцю!

Але, як тільки щедро просочений дьогтем і облитий смолою очерет на сигнальній вищці зайнявся чадним полум'ям, обидва запорожця притихли.

– Гей! То вже не жарт! Що трапилося?!

– Невже татари? – першим отямився Гарбуз.

– Людолови, братці!.. Великий загін!.. Уже до Перуна допливають, – відповів Остап, тицьнувши пальцем у бік Дніпра, а потім велів гепарду: – Пайдо, шукай Панька! Щоб мені з цього місця не зрушити, якщо без нього обійшлося.

Звір розгублено закрутився на місці, тому що незнайомиць, що донедавна смердів, немов падлина в спеку, зник, не залишивши по собі навіть легкого запаху. У гепардів, що полюють переважно покладаючись на прудкість, нюх не паравовчому чи собачому, але не настільки, щоб не взяти такий смердючий слід.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.